

SOCIETATEA DE MÂINE

CUPRINSUL:

<i>PROBLEME ECONOMICE: Echilibrul economic al Europei</i>	PETRU SUCIU
<i>„Inapoiatii“, „înaintatii“ și criza</i>	PETRE PANDREA
<i>POLITICA EXTERNĂ: Societatea Națiunilor și Paneuropa</i>	ERNEST BERNEA
<i>PROBLEME SOCIALE: Sociologia spațiului</i>	TRAIAN HERSENI
<i>ACTUALITĂȚI: Noul împrumut</i>	HORIA TRANDAFIR
<i>EUROPA CONTIMPORANĂ: Pentru o Europă mai bună</i>	H. PETRA-PETRESCU
<i>FIGURI REPREZENTATIVE: Un înfăptuitor: compozitorul Gheorghe Dima</i>	ANA VOIL.-NICOARA
<i>ARDEALUL VECHIU: Problema Transilvaniei în presa franceză (urmare)</i>	ERNEST ARMEANCA
<i>DISCUȚII LITERARE: In marginea unui insucces literar: Damian Stănoiu: Demonul lui Codin</i>	CONST. D. IONESCU
<i>O travestie a Odiseei în românește</i>	ȘT. BEZDECHI
<i>PAGINI LITERARE: Răbojul lui SF. Petre (1)</i>	ION AGARBICEANU
<i>Din scrisorile lui Ion Slavici</i>	GH. TULBURE
<i>BULETIN BIBLIOGRAFIC X:</i>	ION MUȘLEA
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE:</i>	
<i>Teatru: Femeia și Păiața de P. Louys, Greerele și Furnica de Al. Lascarov-Moldovanu. — Teatru japonez la Cluj. — Festivalul Mozart. — Pentru istoria noastră contemporană. — Memoriile dlui Iorga</i>	CRONICAR
<i>FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Recordul ministerial al dlui Briand. — Brutalitatea oamenilor de afaceri. — E România o țară datoare-vândută? — Aparență și realitate. — Macdonald și Gandhi. — Banca Națională a României. — Drepturi ziaristice câștigate. — † Catinca Pușcariu. — Dezarmare navală. — Transilvania istorică</i>	REDACȚIA
<i>COPERTA ȘI DESENELE INTERIOARE</i>	DEMIAN

Director: ION CLOPOȚEL

Redacția: Piața Unirii 8.

Administrația: Str. Baba Novac 8.

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni

Un exemplar: 30 Lei.

ABONAMENT ANUAL:

Autorități, birouri, bănci: 1500 L

Socetăți culturale, școli: 1000 L

Liber-profesioniști: 600 L

Funcționari, preoți, studenți: 500 L

In streinătate: dublu

Abonamentele se plătesc anticipat

Toți fumătorii

sunt satisfăcuți cu
nouile țigarete ale
**Cassei Autonome
a Monopolurilor**

REGALE
MECANICANTE 30 LEI
20 ȚIGARETE 40 LEI

DUMBRĂVEȘTI
20 ȚIGARETE 20 LEI

MĂINE
20 ȚIGARETE 20 LEI

eu fumez..
tu fumezi..
el fumează

TIGARETELE FARA CARTON
PRODUSELE CASEI AUTONOME A MONOPOLURILOR R. R.

REDAȚIONALE. — Numărul viitor, care este numărul de sărbătorile sfintelor Paști (1 și 15 April) „Societatea de mâine“, va apărea la 8 April cu materie bogată și cu supliment ilustrat (nrele 6 și 7).

Bilanțul băncii „Șercaiana“

De 27 de ani funcționează în importanțul centru de plasă Șercaia din Țara Oltului institutul nostru de credit și economii „Șercaiana“, cifrele bilanțului gestiunii pe 1930 ne vorbesc încă odată despre progresul și utilitatea acestei bănci care fructifică inteligent depunerile și alimentează cu credit îndeosebi țărâtimea românească din plasă. Suma de 24 și jum. milioane la poziția depunerilor confirmă cât de puternic este simțul

Dela „SOCIETATEA DE MĂINE“ IN NRUL VIITOR:

— Dl. Al. CIURA va publica un articol despre CINA CEA DE TAINĂ.

— Articolul de critică literară din nrul viitor al revistei, semnat de d. CONST. D. IONESCU, se ocupă de: MEMORIILE DLUI E. LOVINESCU.

— Vasile Bucur: Pe cale greșită.

— Petru Suciu: Proprietatea agrară în Ardeal.

— Isaia Tolan: Originea românească a Aradului.

— Al. Iacobescu: Foamea (poezie).

— DR. MARIO RUFFINI: Mișcări antimoderne și reîntoarceri la metafizică.

BIBLIOGRAFIE

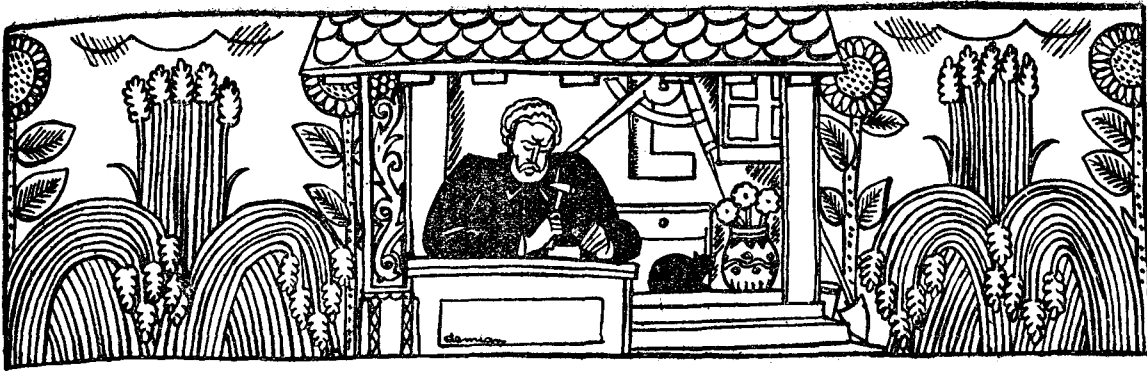
Se găsește în depozitul rev. „SOCIETATEA DE MĂINE“ Cluj str. Baba Novae 8 și se pot comanda pelângă remiterea prețului afișat următoarele volume editate de revistă:

1. LUCIAN BLAGA: Daimonion (studiu filosofic) — — — — — 80
2. A. COTRUȘ: Măine (versuri sociale) 69
3. ION CLOPOTEL: Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România — 100
4. N. DAȘCOVICI: Problema păcii și arbitrajul obligator — — — — — 20
5. ONISIFOR Ghibu: Cea dintâi statistică a învățământului din întreaga România — — — — — 30
6. PETRU SUCIU: Poporația Ardealului și studii realităților social-economice — — — — — 20
7. PETRU SUCIU: Probleme ardelen (reforma agrară, problema orașelor, clasele sociale) — — — — — 20
8. Dr. DOMINIC STANCA: O anchetă sanitară la un liceu — — — — — 20
9. ION CLOPOTEL: Sociografie românească (anchete pe teren în patru plăși) — — — — — 100
10. ION CLOPOTEL: Direcția realismului social-economic — — — — — 40
11. ION CLOPOTEL: Criza democrației în România — — — — — 50
12. ION CLOPOTEL: In jurul Creditului agricol — — — — — 30

„SOCIETATEA DE MĂINE“

13. Colecția 1924 legată în piele și pânză 2500
14. „ 1925 „ „ „ „ „ 2500
15. „ 1926 „ „ „ „ „ 2500
16. „ 1927 „ „ „ „ „ 2500
17. „ 1928 „ „ „ „ „ 2500
18. „ 1929 „ „ „ „ „ 2500
19. „ 1930 „ „ „ „ „ 2500

de cruțare al păturii noastre plugărești, care în județul Făgăraș a dat dovadă de multă pricepere în participarea însuflețită la crearea unei întregi rețele de bănci populare bine organizate și administrate. Banca „Șercaiana“, temeinic consolidată, este în stare a continua cu succes menirea sa îndoită: de bună chivernisire a capitalurilor ce se încredințează spre păstrare și sporire, și de fericite plasamente cari să dea concurs gospodarilor noștri harnici în îmbunătățirile ocoului și țarinei lor.

Echilibrul economic al Europei

Europa nu-și poate găsi echilibrul decât în ea însăși. **Europa prin Europa.** Aceasta e teza susținută cu multă convingere de către cei mai mari economiști.

Europa se poate împărți, după delimitarea făcută de către Fr. Delaisi, în două părți: **Europa industrială**, care zace spre vest dela linia ce ar împreuna orașele Stockholm, Varșovia, Budapesta, Milano, Barcelona, Glasgow. Spre est dela această linie se află **Europa agricolă.**

Europa industrială se bucură de o înfloritoare civilizație, multă-mită forței mecanice, pe care o aplică în toți ramii de îndeletnicire omenească, până și în agricultură. Are orașe multe și mari. Are o industrie foarte dezvoltată. Bogăția ei o formează produsele industriale, pe cari le desface pe piețele transoceanice și pe cele europene.

Europa agricolă e, dimpotrivă înapoiată. Are o civilizație primitivă. Aici forța mecanică e aplicată într-o măsură foarte redusă. Aici, în agricultură se poartă o economie familiară, cu tracțiune animală. Aici găsim sate multe și orașe puține. Bogăția principală a acestei Europe o formează produsele agricole, pe cari le desface pe piețele Europei occidentale.

Datele statistice ne arată în ce măsură sunt avizate una la alta aceste două Europe și cum s'ar putea salva reciproc.

Factorii principali în economia politică sunt: omul și avuțiile. Omul trebuie luat totdeauna în raport cu pământul cultivabil ce-l are.

Ca **poporație** situația Europei se prezintă astfel:

Europa întregă are 471 milioane locuitori. Europa industrială are 231 milioane, Europa agricolă cu (Rusia) are 240 milioane.

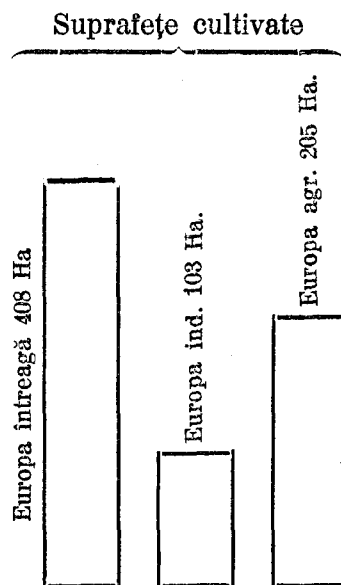
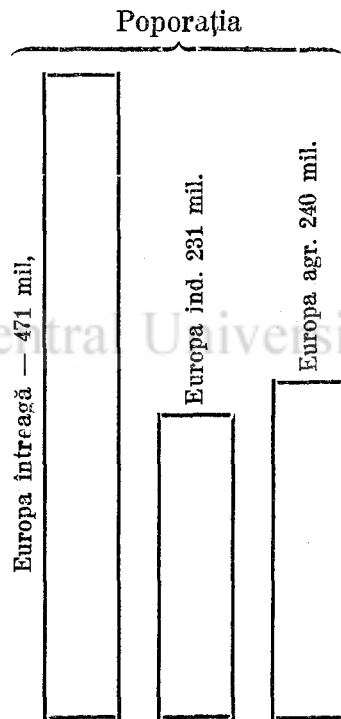
Pământ cultivabil Europa are: 308 milioane Ha.

Europa industrială are 103 mil. Ha. Europa agricolă are 205 mi-

lioane Ha.

Din această suprafață, Rusia are 105 milioane Ha.

Evidențiem această situație și grafic:

Europa industrială ocupă cam a 3-a parte din teritoriul cultivat al Europei întregi, cu toate acestea populația ei face aproape jumătate din populația Europei întregi. Are cu 100 milioane locuitori mai mulți decât îi poate hrăni suprafața ei cultivată. Are o densitate de 186 locuitori pe Klm², pe când Europa agricolă are numai 112.

Europa industrială e avizată să importe produse agricole din alte părți. Produsele ei nu-i ajung. Grâul îl cumpără mai ales de pe piața americană.

Europa industrială și cea agricolă (afară de Rusia) n'au producție de grâu îndestulătoare. Statele mari occidentale (Germania, Anglia, Franța, Italia) consumă mai mult decât produc. Impoartă cam 108 milioane chintale.

Europa agricolă (fără Rusia) are de asemenea lipsă de import de grâu. Impoartă aproape 40 milioane chintale. Țări exportatoare de grâu sunt numai Ungaria, România, Iugoslavia și Bulgaria. Toate la oaltă au exportat, în 1928, abia 7 milioane chintale. Iși pot însă majora producțiunea. N'o pot face astăzi în lipsa de utilaj și de credit. Europa industrială, în schimb cu toate străduirile nu-și poate majora producția cu mult peste cifra actuală. Ea rămâne avizată la grâu străin.

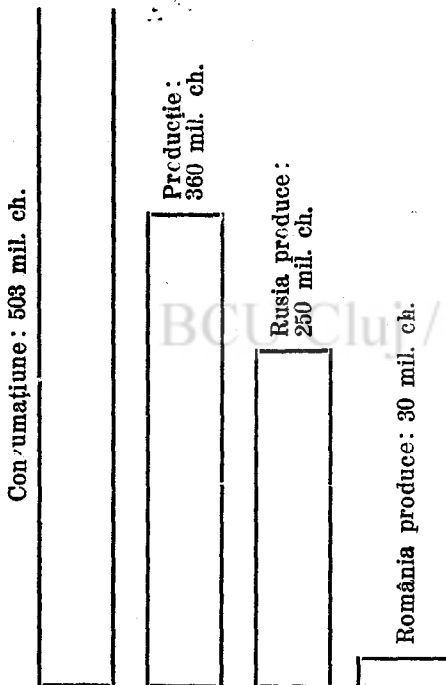
Situația producției de grâu ne-o arată tabloul ce urmează:

Consumațiunea de grâu a Europei (fără Rusia) e mult mai mare decât producțiunea. Consumă 503 milioane chintale. Produce numai 360 milioane chintale.

Europa (fără Rusia) imoartă aproape 150 milioane chintale. Din acestea numai 7 milioane le găsește pe piața ei. Se schimbă situația dacă se ia în socotință și Rusia. Ea a produs, în mijlocie între anii 1925—28 218 milioane chintale, din cari a exportat numai 7 milioane. Producția ei de

Producția și comerțul de grâu în Europa

	În milioane de chintale			
	Producția mijlocie pe 1925-28	Import	Export	Consumațiune
Germania	31.620	20.207	—	51.827
Anglia	14.250	51.278	—	65.528
Fr. nța	76.171	12.160	—	88.331
Italia	60.276	23.567	—	65.528
Spania	39.048	894	—	39.942
România	29.114	—	2.264	26.850
Ungaria	21.958	—	3.007	18.951
Polonia	18.103	1.930	—	20.033
Jugoslavia	21.090	—	1.654	19.436
Bulgaria	11.615	—	239	11.376
Cehoslovacia	11.712	2.526	—	14.238
Celelalte state mici ale Europei	25.047	38.864	—	81.370
Total	361.144	149.430	- 7.164	503.410
Rusia	216.500	—	7.133	—

doi ani încoace, e încontinuu creștere. Pentru anul 1931, după datele din sursă rusească, vor avea o producție de 256 milioane chintale, iar pentru vânzare vor avea 82 milioane.

Europa industrială nu-și mai poate majora producția de grâu. S'o poate însă majora Europa agricolă centrală. În special ne-o putem majora noi. România, pe lângă o cultură rațională, își poate ridica producția la 60 milioane. În felul acesta țările agricole, cu Rusia laolaltă, pot acoperi toate lipsurile de cereale ale continentului nostru, ba le rămân și mari cantități exportabile.

Pe Rusia Europa nu poate conta. Ea va fi, prin dumpingurile ei, un element tot mai tulburător în soluționarea crizei economice. O Europă solidară va trebui să reziste încercărilor de

„Înapoiată”, „înaintată” și criza

Actuala criză mondială este una din acele crize periodice incluse în existența capitalismului, o criză a unei gospodării lipsite de plan și iremediabil anarhică. Pentru vindecarea rănilor războiului, fabricile au lucrat sub presiune, trecând limita necesităților și piețelor de desfacere. Deci, supraproducție. Capitalurile noi investite cu ocazia raționalizării producției apusene și americane au devenit nerentabile, deoarece nu au ținut pasul cu capacitatea de cumpărare a maselor.

Capitalismul, care nu lucrează decât sub condiția de a avea neapărat un profit la capitalul investit și-a văzut capacitatea de plasare și mai scăzută datorită tocmai raționalizării. Raționalizarea înseamnă un progres tehnic și înlocuirea brațelor de muncă cu mașini. Brațele de muncă, care erau piețe bune de desfacere, după raționalizare au fost lăsate pe drumuri, deci fără venituri și

fără capacitatea de cumpărare. Între producție, muncă și cumpărare există raporturi indelebile. Producția se face cu ajutorul muncii, iar brațele de muncă furnizează gura și piața de desfacere a produselor. Prin introducerea mașinismului în locul oamenilor acest echilibru este turburat.

Capitalismul lucrează pentru un câștig, fără a-l calcula în timp. Câștigul imediat, indiferent de urmări pentru viitor, oameni sau chiar esența capitalismului este legea lui de căpetenie. Prin raționalizare, adică prin introducerea la maximum a mașinilor în locul oamenilor și prin folosirea maximală a brațelor întrebunțate, capitalistul a observat, că se poate câștiga mai mult. Prin concedierea lucrătorilor și introducerea de mașini perfecționate marfa câștigă în calitate, iar o parte din salariile muncitorești sunt desființate. Costul mărfurilor poate fi scăzut, mărfu-

re de care are lipsă, cum și materiile prime. Ea a fost avizată până acum la piața transoceanică. Această piață începe s'o piardă prin concurența americană. Nu rămâne alta, decât să câștige piața europeană. Piața occidentală are bani și are fabrici. Piața orientală are produse agricole.

Europa occidentală, dacă vrea să-și păstreze situația și civilizația actuală, va trebui să reziste. Punctul de rezistență va trebui să-l caute în agricultura țărilor agricole ale Europei centrale.

Acestea îi vor da produsele agricole și materiile prime pe care le au, iar ea le va da produsele ei fabricate.

Europa industrială impoartă materii prime și produse agricole alimentare. Expoartă articoli industriali.

Impoartă:

produsele agricole în valoare de 3.636.861.000 dolari.

materii prime în valoare de 4.190.545.000 dolari.

Expoartă:

produsele fabricate în valoare de 6.998.831.000 dolari.

Din produsele fabricate Europa agricolă (fără Rusia) cumpără în valoare de 2 miliarde și 33 milioane. Restul îl cumpără țările transoceanice.

Europa agricolă ar putea să cumpere mai mult. Puterea ei de cumpărare e de prezent scăzută. Spre a o recâștiga are lipsa să-și refacă agricultura, adică să-și mărească puterea de producție. Pentru aceasta are lipsă de credit și de utilaj modern. Amândouă i-le poate da Europa industrială. În schimbul acestora ea va găsi, în aceste țări, produsele alimenta-

re de care are lipsă, cum și materiile prime. Ea a fost avizată până acum la piața transoceanică. Această piață începe s'o piardă prin concurența americană. Nu rămâne alta, decât să câștige piața europeană. Piața occidentală are bani și are fabrici. Piața orientală are produse agricole.

În felul acesta Europa își va găsi echilibrul economic în ea însăși. Cercul de circulațiune al avuțiilor se va reduce ce e drept, dar în schimb se va întări prin colaborarea solidară a tuturor statelor europene.

Europa e adusă, prin criza actuală la marginea prăpastiei. E o criză de supraproducție. Dar se pare că e mai mult de cât atât. E un început de lichidare a actualului regim economic.

Europa va încerca să se salveze, păstrând cadrele actualului regim. Barată cum e, între criza economică și între primejdia bolșevică, va face eforturi uriașe spre a scăpa. Aceste eforturi îi vor fi de folos, vor micșora criza, vor da vieții economice noi îndrumări. Dar, se pune întrebarea, va putea oare Europa să-și păstreze structura social-economică ce are, atunci când în răsăritul ei se desfășoară o formidabilă muncă pentru întemeierea unui nou regim de viață economică.

Aceasta e problemă de viitor. Prezentul cere micșorarea crizei prin toate mijloacele posibile. Aceasta trebuie s'o facă Europa repede și fără ezitări.

Datele statistice sunt luate din Fr. Delaisi: Les deux Europes. Paris 1929; Ed. Herriot: Europe Paris 1930.

Petru Suciu

rile multiplicat cantitativ și câștigul mai mare. Socoteala era făcută fără un factor esențial: piața de desfacere. Piața de desfacere a mărfurilor era populația muncitoare, fiindcă producția modernă are astăzi în vedere cantitatea. Prin introducerea mașinei, lucrătorul devenea șomer. Nemaiavăd salariu, capacitatea lui de cumpărare scădea până la zero. Mașinile noi introduceau lucrul la început sub presiune. Plasarea mărfurilor devenea tot mai grea. Rentabilitatea anuală a capitalului investit tot mai mică. Fără o rentabilitate cât de mică, dar constantă a capitalului investit, chiar dacă suma investiției a fost depășită prin dividendele din anii grași, capitalistul nu mai lucrează. Își închide prăvălia și concediază lucrătorii și funcționarii.

Sunt țări menite de a avea de-acum înainte un șomaj endemic. Anume, țările cele mai înaintate, ca Germania, Anglia și Statele-Unite. Soarta proletariatului acestor țări devine analogă cu soarta proletariatului antichității decadente. Trebuie să lupte constant — arma lui e votul universal — pentru panem et circenses. Soarta proletariatului din țările înaintate contemporane este poate și mai tragică decât a proletariatului din Roma. Atunci ca și acum marile izvoare ale producției erau concentrate nelucrător în câteva mâini. Latifundiile romane și astăzi marile trusturi care țin chelle fabricilor închise sub apărarea poliției, contra plebei dornice de muncă. Dar în antichitate, proletariatul considera munca ca un blestem de sclavi, asemeni „domnilor“. Astăzi, proletariatul respectă și dorește munca. A mânca fără a munci, este considerat ca o înjosire și cerșetorie, iar nu ca o stare normală. Lipsa de muncă e sursa unei lente otrăviri sufletești. Pentru proletariatul antic cercul reprezenta o sursă de bucurie vitală remarcabilă. Proletariatul modern ieșit din disciplina de fier a fabricii ultimilor generații, n'are și nu știe să ceară circ. Nu are bucuriile culturale și ale contemplației. Inactivitatea este o plagă. Pentru circ și joc n'are înțelegere. Este prea grav. Gravitatea Muncii.

În antichitate era fericit cel care mânca și nu muncea. Structura vieții publice și eticele sociale antice, determinată de războinici și cuceritori creiașe acest criteriu. Tipul modern-apusean nu are înțelegere pentru asemenea situație: a mânca și a nu munci, însemnează parazitism. Morala muncii în Apus este o realitate. În orice caz criteriul de valorificare al acțiunilor sociale și al vieții publice este determinat de muncă și producție.

Conjunctura istorică face ca cele 3 țări înaintate moderne — Anglia, Germania, Statele-Unite — să intre într-o fază, determinată de situația internațională, aflată în crasă contradicție cu stilul lor de viață. Zeci de milioane de oameni în aceste țări trebuie să hrăniți — sub nivelul obișnuit, evident — fără o contraprestație de muncă. Aceste trei țări înaintate și-au construit producția pentru export în ultimile decenii de di-

naintea și în câțiva ani de după război. Anglia pentru export în colonii. America pentru piața chineză (400 milioane locuitori), iar 1910—1923 pentru piața europeană (în deosebi 1914—1919). Germania pentru colonii și export mondial.

Trinitatea economică anglo-germano-americană a dat, însă, tonul și indicațiile pentru structura economică și a altor țări. Fiecare unitate politică dorește a deveni și o unitate economică. De aici, zidurile și războaiele vamale. Inceputul cu încetul vechile piețe de desfacere devin independente economic și scapă de sub raza de influență a „înaintaților“. „Înapoiții“ se emancipează. Coloniile nu mai vor să audă de „mama Anglia“, care se trezește cu un șomaj permanent. Germania pierde coloniile și piețele vechi de desfacere ocupate de Franța învingătoare sau aflate în febra lui „noi-înșine“. America își creiașe vertiginos industria pentru aprovizionarea (pe credit!) a Europei războinice sau infometate, care se simte acum obligată să plătească în mărfuri datoriile de război, adică tocmai ceea ce nu trebuie exportului american, aurul fiind demult acumulat acolo.

Producția mondială construită pe anumite baze (export la „înaintați“ și import la „înapoiți“) este modificată dela temelii („înaintații“ au șomaj permanent, iar „înapoiții“ se industrializează sau devin autarhii economice).

În timpul acestor transformări structurale, izvoarele principale ale producției rămân acaparte de o mână de capitaliști incapabili de a ieși din pielea lor. Masele demonstrează pe stradă cerând „muncă și pâine“, capitaliștii își fumează nervoși pipele declarând, că nu pot deschide fabricile înainte de a li se garanta piețele de desfacere cu profituri acceptabile, „înapoiții“ preferă oarecari lipsuri până când devin independenți (România, Rusia sovietică), coloniile sabotează și se reîntorc la patriarhalism gandhian, Germania amenință cu războiul civil, Sir Deterding cu războiul contra „criminalilor bolșevici“, care nu plătesc datorii antebelice, — Germania plătește și nu profită în fond, nimeni —, etc., etc. Toată lumea are dreptate de a se plânge. Atmosfera grea nu se poate solda decât cu răboiul sau revoluție, ori cu războiul și revoluție.

Copilul unui lucrător din minele de cărbuni din Renania (poate fi și dela Lupeni) întreabă pe mamă-sa:

— Mamă, e frig. De ce nu faci foc?

— N'avem cărbuni. Tata e șomer și nu ne poate cumpăra.

— Și de ce e Tata șomer?

— Pentru că sunt prea mulți cărbuni și nu se vând.

În acest fragment de conversație este închisă toată problema șomajului mondial. Pentru orice om, care n'a înnebunit încă sau nu simulează nebunia este clar: să se deschidă fabricile și minele, dându-se voie lucrătorilor să muncească pentru a avea cărbuni să-și încălzească locuința unde tremură copilul și nevasta.

Dar asta e o socoteală făcută fără

cărciumar, adică fără proprietarul minei. Lui dacă nu i se plătește cărbunele la un preț din care să aibă profit anual la un capital (din care a scos și capete și dobânzi enorme) închide întreprinderea. El poate aștepta. Iar fără un profit calculat după capul lui și după un criteriu din anii de abundență nu lucrează. În anii de abundență evaluările unei întreprinderi sunt pur și simplu un castel construit din joc de cărți. Acest castel este luat ca etalon. Dacă la „valoarea“ acestui castel nu-l iese în fiecare an 5—10% profituri, îl închide.

Jocul prețurilor în capitalism este un joc capricios. Se aude din când în când din America sau din Apus, că a fost o scădere „catastrofală“, un krach la Bursă. Reporterii amatori de senzațional vorbesc de „pierderi de miliarde“. Ce însemnează asta? S'au distrus fabricile? Au fost incendii? Nu. Opinia publicului capitalist s'a schimbat în privința cătorva valori. Se clădise un castel din joc de cărți într-o conjunctură favorabilă pentru anumite acțiuni. Piața fiind saturată cu mărfurile care formau baza acestor acțiuni, dividendele sunt mai mici. Investițiunile rămân. „Catastrofa“ vine pentru lucrători, când se închid fabricile, capitalistul păstrând mai departe proprietatea. Înselați sunt regulat micii acționari, cari se văd furați de economiile depuse în cumpărarea de acțiuni.

O criză în sistemul capitalist are două stadii: stadiul supraproducției (abundență, muncă intensivă a mașinilor și a oamenilor de 100%), urmată la scurt timp de imposibilitatea de plasare a tuturor mărfurilor; panica între capitaliști; închiderea parțială a întreprinderilor sau lucrul cu 60—40% din capacitatea lor reală; prin concedierile parțiale plasamentele de mărfuri în diverse ramuri devin tot mai grele; panica se mărește de ambele părți — capital și muncă — până se ajunge la concedieri de milioane și la subconsumație catastrofală, care formează al doilea stadiu al crizei și cel mai greu. În acest timp domnii capitaliști, care păstrează posesiunea juridică a întreprinderilor se vindecă de iluzia „castelului“, adică de dividende fantastice și continui, mărfurile înmagazinate fiind vândute încetul cu încetul în anii de criză când întreprinderile stopează, o reia modest dela început. Capitalul începe să renteze. Evident, nu în proporția anilor de hausse — o hausse de- obicei artificială —, ci obișnuit cu 4—5%. Clădirea jocului de cărți nu încetează. Aici nu poate fi vindecare, fiindcă lăcomia nu implică reflexia și producția după un plan prestabilit. Cea mai mică fantasmă, care atinge discret resortul tainic — lăcomia, profitul cât de mare — are darul de a-l reduce pe drumurile „pierzaniei“, adică al crizei. Cu atât mai mult cu cât din criză nu pierde instalațiile și nădejile, ca lucrătorul înnebunit de foamea și nevoile elementare, ci își păstrează mai departe drepturile și are perspectiva de a începe jocul profitului la prima ocazie favorabilă.

Anarhia producției capitaliste și perloidicitatea crizelor însemnează o pierdere

considerabilă de bunuri virtuale în tezaurul economiilor națiunilor respective. Dacă s'ar folosi 100% tehnica modernă allată cu disciplina și dorința reală de muncă a masselor orice țară din lume se poate reface cu o ușurință remarcabilă, poate atinge o treaptă de progres material și de culturalizare a masselor pe care n'a mai cunoscut-o Istoria. Ceeace face nouitatea epocii noastre și o deosebește de antichitate și de evul mediu este apariția tehnicii — în agricultură și industrie —. Tehnica dă posibilitatea unei producții cantitative și calitative într-o măsură, care n'a mai fost cunoscută vreodată. Totdeauna înlocuiește munca fizică brutală, unde omul își pierde o bună parte din energia vitală, ne mai fiind capabil să aibă acel otium contemplativ și creiator de valori culturale.

Pentru realizarea acestui „paradis pământesc“ se opun forțele formidabile ale inerției. Proprietatea privată burgheză, care a acaparat izvoarele principale ale avuției naționale nu poate renunța fără luptă la privilegiul. Mica proprietate, care nu ar avea decât de câștigat o situație materială superioară și sigură este ușor luată în barca mării burgheziei. Muncitorimea agrară și industrială este greu de organizat. Intelectualii chemați prin structura lor sufletească de a întreprinde această organizare — ei pot ușor renunța la bunuri materiale și privilegiul — se dovedesc destul de incapabili în fața gravității problemei. Natuiri contemplative se claustrază onest sau chiar cu prețul prostituției conștiinței numai pentru a avea liniște și pentru a-și îndeplini destinul contemplativ.

Lovitura de grație a sistemului capitalist a fost dată tot de către tehnică. Oamenii sunt destul de incapabili să organizeze politic, social și administrativ. Spiritul tehnic a reușit în ultimii 7 ani să raționalizeze și să economisească energia umană în întreprinderi în așa mod, încât mâna de lucru devine din ce în ce mai rară. Oamenii sunt trimși ca inutili mașinei în agora, în biblioteci, pe câmpul de sport, la iubire și la alte bucurii trupesti și ale sufletului. În țările înaintate tehnic șomajul devine endemic. Evident, că pentru epoca acaparării bogățiilor și a progresului tehnic în mâna câtorva zeci de mii de privilegiați și abili negustori este numai scrâșnire de dinți, mizerie și criză. Din prostie și lăcomia câtorva, oamenii nu se pot bucura că munca a devenit inutilă și au timp liber pentru treburi pur personale și plăcute. Economistul vestit englez Keynes, care discuta de curând ce vor face oamenii în cazul destul de apropiat, că mașinile vor lucra 100% prin etatizarea lor, munca putând fi redusă la 3-4 ore zilnic de fiecare prin introducerea zecilor de milioane de șomeri în procesul producției, ajunge la concluzii comic-pesimiste. Omul de astăzi e homofaber, adică un animal activ. Nu știe să întrebuințeze timpul liber. E un fel de îngrijorare extrem de amabilă și platonice. Bucuriile trupului și ale spiritului sunt așa de nemăsurate, încât aceasta e

grija cea mai de pe urmă...

În privința realizării „paradisului pământesc“, care presupune oarecari schimburi de mărfuri există între „înaintați“ și „înapoiți“ o polemică vie. Înapoiții (România, Rusia, coloniile, semicoloniiile) acuză pe înaintați (Anglia, America-de-Nord, Germania, Franța) de banditism. Pe bună dreptate. Pentru o țestea de ace, o oglindă și câțiva metri de postav, bandiții cer o tonă de grâu, obținută cu răuri de sudoare. Nu merge așa. La urma urmei se poate renunța temporar la dichisurile civilizației până când le facem „prin noi-însine“. Nu este mare lucru. Planul inițial al diui Vintilă Brătianu încercat și dat faliment pe baze capitaliste, furat de către bolșevicii mizerabili, și aplicat pe baze socialiste, cu tehnică americană și specialiști germani a dat rezultate uimitoare (vezi „dumping“-ul, care a aruncat spaima în mădularele Apusului). Planul brătienist-sovietic este mai vechiu, ca să fim drepti. El a fost formulat de către List și aplicat prusiano-militărește, cu chiag de 5 miliarde franci aur furați dela Francezi, de către Bismarck. Înaintații au memorie scurtă, când fac negoț cu înapoiții. Îi acuză de obrăznicie. Ce fac „sărmanii“ înaintați cu fabricile, dacă nu pot exporta la înapoiți? Puteți exporta, dar fără banditism. Hoția și exploatarea fiind legea înaintatului, înapoiatul renunță. Polemica se închide la aceste 2 investitive: banditism (Vintilă Brătianu, Stalin) și obrăznicie (Deterding, firma Krupp). Războiul se continuă. Un războiu vamal destul de crâncen. Îl simte consumatorul. Dacă în ultimii patru ani am mâncat la Berlin pâine excelentă din România, în ultimul an și mai excelentă și mai ieftină de proveniență rusească, conserve, vinuri de Crimeia, iar prietenile mele erau acceptabil îmbrăcate în blănuri de Siberia, din luna Decembrie 1930 va trebui să mănânc pâine infectă de secară germană — pâinea de grâu este interzisă de fapt —, vinuri acre de Rin, etc., etc.

Între „înapoiți“ și „înaintați“ este un războiu economic de vaste proporții. Fiecare țară devine tot mai mult o autarhie economică. Zidurile vamale sunt ziduri chinezești pe care și le ridică orice țară pentru a fi apărată contra exploatării de către altă țară.

„Prin noi-însine“ în ediție nouă este realitatea contemporană mondială. Statele-Unite au interzis nu numai emigrarea de oameni, ci de mărfuri străine între granițele lor într-o măsură care se apropie de zidul chinez. Anglia, patria și profiteurul liber-schimbismului se gândește la formarea unei unități pure a imperiului său politic și economic. Franța refuză anumite mărfuri germane, sovietice, etc. Germania nu mai vrea să importe produse agricole și dl Schiele se războleşte prin reprezentantul său Posse cu dl Virgil Madgearu.

Ce valoare pot avea pălăvrăgele despre Pan-Europa și Societatea Națiunilor? Exact o valoare de tactică politică.

Dar, vai, de țara ai cărei conducători și cetățeni nu știu să deosebească vorba de fapta adversarului!

„Prin noi-însine“ este arma înapoiților în lupta contra înaintaților. Înaintații ar dori graniți deschise la alții și o piață internă exclusiv națională. Adică, să importe dela înapoiți agricultori numai în măsura în care nu poate pierde agricultura lor națională. Exportul industrial, în schimb, să fie cât mai rentabil-banditesc și cât mai intensiv. În ultimă analiză țările agrare, deși cu virtualități de industrializare (materii prime, brațe de muncă) să rămână veșnic colonii pentru „înaintați“ unde să exporteze fabricate scumpe și de unde să importeze materii prime ieftine. Tratamentul pe care ar dori să-l aplice „înapoiților“ balcanici (România) și eurasiatici (Rusia) ar fi tratamentul pe care l-au aplicat și-l aplică coloniilor cu Negri și altor rase „inferioare“. De data aceasta cărciumarul capitalist ar vrea să facă o socoteală și o listă de bucate fără a se gândi și la consumatori...

România actuală și Rusia sovietică au față de capitalismul internațional al înaintaților o poziție absolut analogă. Le-a amenințat și le amenință pericolul de a fi transformat în simple anexe economice coloniale ale Apusului. Rusia antebelică era o simplă colonie a capitalului anglo-francez. Scandalul pe care l-a făcut Apusul bolșevicilor care n'au vrut să plătească datorii și investițiunile capitaliste în Rusia țaristă a fost o nouă fațetă a unei vechi polemici: „bandiți capitaliști“ și „înapoiți obraznici“. Investițiunile erau făcute în condițiuni coloniale. Acapararea petrolului și bogățiilor miniere rusești se făcuse pe prețuri minimale. Investițiunile nu numai că au fost scose integral, dar au primit și procente apreciable. Banditul apusean dorește tocmai o rentă eternă dela o investițiune inițială.

Nu este același lucru în România? N'au scos societățile petrolifere olandeze, engleze și americane din România miliarde din petrolul nostru pe care l-au transportat anual peste graniță? Deși o țară bogată în materii prime noi suntem menși să rămânem etern săraci. Rezultatele bogățiilor și muncii naționale nu rămân înăuntrul granițelor, ci trec sub formă de rente grase în Apus.

Încercarea burgheziei noastre de a organiza și perfecționa economia națională a dat faliment pe toată linia. Rezultatele sunt în văzul tuturor. Proprietatea privată — una din caracteristicile fundamentale ale capitalismului în epoca „Hochcapitalismului“ și a tehnicii moderne nu poate organiza trecerea dela economia veche la o producție ultramodernă. (Asupra cauzelor falimentului vom reveni pe larg).

Proprietatea privată capitalistă justificată prin imboldul individual necesar creației de produse materiale — creația spiritului cade sub alte legi, atunci, când este veritabilă sub legea inspirației și a vocației lăuntrice — nu mai este valabil prin schimbările aduse de tehni-

Societatea Națiunilor și Paneuropa

ca producției moderne. Tehnica modernă — bancară, fabrică, petrol, agricultura intensivă — este prin esența ei colectivă. Fiecare ramură are legi proprii și țeluri bine definite. Intervenția inițiativă individuală ajunsă la conducerea unei ramuri, imediat ce încearcă a o abate din calea ei, o hipertrofiază în dauna altor domenii pe care le distruge sau le dăunează, în folosul temporar propriu și spre paguba altora. Hipertrofia instituțiilor bancare care aveau banul în conducerea lor a ruinat producția românească. Lipsa de control și de armonizare cu alte ramuri a dus la o sincopă generală. Acolo unde domnește fără margini inițiativa individuală este războiul și lupta, care se traduce economic prin concurență ucigașă. Producția modernă n-are nevoie de concurență. Prin introducerea tacită a muncii obligatorii pentru fiecare individ — pe care alte epoci n'au cunoscut-o — se pune numai problema organizării maxime a muncii în exploatarea bogățiilor naturale. Libera concurență dela începutul capitalismului a avut menirea de a face educația muncii generale. În perioada mașinismului contemporan libera concurență duce la acapararea izvoarelor de avuție generală în mâna unei grupări restrânse și aruncarea în șomaj a milioane de brate. Concurența dintre grupările restrânse ale națiunilor — armonizarea cartelurilor și trusturilor în variatele centre naționale fiind extrem de dificilă, dacă nu imposibilă — duce la războaie pentru piete de desfacere și la întrecutere.

„Cine nu muncește, nu mănâncă“ acest prim articol al Constituțiilor viitoare înlocuiește „îmboldul individual“. Constituțiile apusene actuale, inclusiv cea românească, sunt constituțiile proprietății private, a apărării și a drepturilor care derivă din posesia bunurilor. Lupta de epopee, angajată de câteva decenii în viața publică a Europei, poate fi tradusă în limbaj constituțional, ca o luptă dusă contra Constituției Proprietății pentru proclamarea Constituției Muncii, dela constituția drepturilor inițiativă individuale la constituția colectivității. De la apariția iluminismului și a liberalismului economic, marile comunități în istorie au fost distruse. Atomizarea individului, adică singurătatea lui, este perfectă. Acțiunile colective necesare sunt pregătite și obișnuite, nu prin resorturi lăuntrice individuale, ci prin propagandă și îndobitocirea individului. Rolul reclamei în viața capitalistă este un simptom al tragicele discrepanțe dintre comunitate și atom, comunitatea fiind obținută printr'o punte artificială și fragilă.

„Îmboldul individual în producție“ este risipă de energii și dușmănie între atomi. Atâta vreme cât au fost câmpuri virgine ale producției și-a avut rolul istoric. Astăzi este o piedică în calea standardizării produselor, necesară stilului de viață socială unificat de fapt, creatorului conflictelor de clasă, sursa durerilor și lentei otrăviri a organismului social contemporan. J

Petre Pandrea

III. Paneuropa

...je considère, en effet, comme une nécessité d'organiser l'Europe, de l'organiser, non pas contre d'autres pays, contre aucun pays ou groupement de pays, mais pour le meilleur aménagement des conditions immédiates de la paix.“

Aristide Briand

„Selon moi une fédération des Etats-Unis d'Europe est desirable et utile au sein de la grande organisation de la S. D. N.“

Paul Loebe.

Europa joacă rolul de intermediară între celelalte continente; Europa pentruca să isbutească în pacificarea lumii trebuie mai întâiu să se reorganizeze pentru a forma o unitate organică; numai astfel ea își va păstra locul central în constelația spirituală a lumii.

Coudenhove-Kalergi propune ca mijloc de refacere a Europei ideea paneuropeană, adică constituirea ei într'un stat federal prin gruparea statelor pe afinități geografice și politice; deaceea Rusia ca stat cu interese directe în Asia și imperiul Britanic ca imperiu intercontinental nu va putea face parte din acest stat federativ european. Europa se va organiza în afară acestor două mari împărțiri dar nu contra lor.

Intern, federația se va organiza pe baza unui pact de garanție mutuală; arbitrajul va fi obligator pentru toate statele democratice europene; se va crea o constituție europeană în numele căreia se va lucra; organele de conducere vor fi de două feluri; unul central și alte locale; uniunea paneuropeană este organizată pe state; fiecare stat va avea comitetul său autonom înființat de el însuși; puterea legislativă o vor avea cele două adunări: populară și federală; prima va fi formată din treisute de deputați (unul la un milion de locuitori) iar a doua din 26 de delegați (câte unul de fiecare unitate federativă) pe lângă acestea vor mai fi: o curte federală și o cancelarie federală; ca dispoziție economică Kalergi recomandă uniunea vamală europeană (Zolverein).

Astfel organizată intern și bazată pe principiul de egalitate și colaborare reciprocă Europa va putea propăși.

În raporturile externe federația europeană va colabora cu celelalte continente prin S. N. dar nu va permite niciunui continent de a interveni în chestiunile sale in-

terne ca și Statele Unite ale Americii conform doctrinei lui Monroe. — Conflictelor interne vor fi soluționate de însăși statul federal; numai conflictele cu celelalte continente vor fi supuse S. N.

Paneuropa ca unitate bine constituită va putea rămâne neutră în fața conflictelor mondiale, sau dacă va interveni, va interveni ca mediatore. Invasia rusă și mongolă, ca și concurența economică americană vor fi înlăturate.

Printr'o echilibrată politică internă și externă, Paneuropa va realiza pacea atât în sânul ei cât și pe glob, ridicând prestigiul S. N.; astfel se vor ușura mult posibilitățile de intrare a Rusiei și a Statelor Unite în această instituție, care va deveni în adevăr o societate a națiunilor.

Dacă analizăm mai adânc sistemul paneuropenist al Dlui Kalergi observăm o ignorare a realităților europene actuale, de unde tendința de a împinge istoria pe o nouă cale într'un mod bruscat, din cauza unei invazii slave. Coudenhove-Kalergi își construiește sistemul pe analogii istorice ca și când istoria ar fi ceva ce se repetă în mod regulat și continuu; el organizează Europa după modelul Americii neluând în seamă că sunt condiții de viață cu totul deosebite. Când s'au realizat Statele-Unite ale Americii, grupările formate dintr'o mare variațiune de rase, nu erau constituite în națiuni distincte; conștiința națională nu se ivise la fiecare grup în parte; Această conștiință a apărut unitar după ce statul se constituise. Nu acesta e cazul european individualiste și revoluționare care nu vrea să renunțe la principiile ce o distrug. În Europa statele se consideră în mod necesar suverane și independente pe când în America ele se mulțumesc numai cu o simplă autonomie. Din acest punct de vedere sistemul D. Briand este mai realist respectând integralitatea suveranității statelor naționale.

Această ideologie paneuropeistă nu a rămas fără răsunet. Cel care a pornit către o realizare efectivă a federalizării statelor europene, este bărbatul de stat francez, D-l Aristide Briand. În sesiunea S. N. din 9 Septembrie 1929, statele europene au ajuns la convingerea necesității unei uniuni morale care nu poate fi garantată decât printr'o federalizare a Europei. Se simțea astfel nevoia unei organizații care să creze o puternică și continuă solida-

ritate între statele europene și să poată soluționa repede și eficace toate problemele interne ale continentului. Europa are în adevăr de rezolvat problemele ei vitale pe cari orice stat consecvent european nu le poate ignora.

Guvernul francez prin persoana Dlui Aristide Briand, a întocmit un memorandum asupra organizării unui regim de uniune federală europeană. Acest memorandum a fost înaintat guvernelor cari și-au dat răspunsul de adesiune până la 15 Iulie 1930; s'a întocmit apoi un raport care a fost supus și discutat în sesiunea din toamnă 1930 a adunării S. N.

Condițiile prime de realizare a federalizării statelor europene sunt în număr de patru:

1) crearea unui pact prin care să se afirme uniunea morală europeană și să se consacre în mod profund, solidaritatea europeană; 2) crearea unui mecanism propriu pentru organizarea federală: un organ reprezentativ și conducător: un organ executiv; un secretariat;

3) crearea unui program de lucru, fixând dinainte directivele și spiritul în care va lucra Comitetul central european: subordonarea economicului politicului; cooperarea economică;

4) organizarea studiului tehnic al soluțiilor; rezervarea studierii chestiunilor de aplicare a principiilor federale, pentru conferința viitoare europeană, sau pentru comitetul european: determinarea câmpului de cooperare economică, politică și intelectuală; determinarea metodelor de cooperare; determinarea cooperării cu statele externe Federației.

Este de remarcă că în concepția Dlui Briand, uniunea europeană se constituie în strânsă legătură cu S. N.; cooperarea și solidaritatea europeană se realizează prin și în spiritul S.N., Europa se organizează astfel pentru a se întări pe sine, integrându-se sistemului unitar și universal al S. N.; ea nu va forma o unitate, care ar strânge sau s'ar opune intereselor S. N., ei va fi o unitate armonizată astfel încât să se realizeze interesul comun. Federalizarea statelor europene nu se constituie împotriva nici unei grupări etnice, respectând aceste realități, și nici împotriva altor grupări federale, cu cari va colabora prin S. N. Dar punctul principal și foarte delicat al acestei concepții, care o face să aibă în adevăr calitatea realistă, este respectarea suveranității naționale. Principiul federalist este, după cum a spus Dl Profesor D. Gusti într-o conferință, „o conciliere între principiul autorității și acela al libertății“, Europa se

va organiza păstrând suveranitatea națională și totala independență politică a statelor componente.

Acest memorandum, are toate calitățile unui proiect realist pentru o întreprindere de federalizare a statelor europene. Dl Briand, având o experiență politică bogată și o finețe de reformator social, a știut să prezinte acest program sub o formă care să permită o cât mai grabnică și integrală adesiune din partea guvernelor. Dl Briand simte și înțelege bine stările de lucruri actuale, de aceea Dsa a prezentat programul sub o formă elementară, fără prea multă precizie. Judecat în sine acest sistem federalist are toți sortii de izbândă. Totuși criticile nu au putut fi cu totul înlăturate; federalizarea statelor europene poate duce la o sterilizare a instituției dela Geneva, ceea ce nu ar însemna un progres în organizarea vieții internaționale; iată o obiecție serioasă adusă de personalități impunătoare în viața internațională. Dar dacă ar fi numai atât, încă nu ar fi răul prea mare. Impunătorul și realistul program al Dlui Briand suferă de un păcat și mai mare: deocamdată nu poate fi realizat. O lectură a răspunsurilor date de guvernele statelor europene ne poate pe deplin lămurii: rezerva și vagul predomină. Nu facem nici o vină Dlui Briand pentru aceasta; sistemul federalist conceput de Dsa este realizabil, dar nu i-a sosit vremea... Un om oricât de puternic ar fi el nu poate învinge și forța realităților. Și realitățile sunt acestea: starea de spirit nu este încă suficient favorabilă întreprinderilor în acest sens; conștiința națională (și în deosebi deformările ei) nu se înglobează într-o conștiință europeană astfel că solidaritatea și armonia europeană nu există încă într'un grad în care să permită o astfel de uniune federală.

Economiștii propun ca soluție imediată organizarea Europei, după nevoile impuse de situația geografică și interesele economice ale statelor; această organizare ar da un caracter de stabilitate și echilibru vieții economice de unde, cred ei, decurge tot răul. În adevăr, interesele egoiste ale națiunilor europene au dus la economii închise din cari a născut prin lipsa de schimb, supra producție și inflație monetară. Și atunci s'a început lupta pentru echilibrarea economică; politica a fost în deosebi de natură economică. Prima propunere a fost desființarea granițelor vamale, cari se multiplicaseră după război, pentru ca astfel problema schim-

bului și repartitiei produselor erau ușor posibile. D. Loucher, vede în aceasta, singura posibilitate de federalizare europeană. Economia europeană prezintă însă probleme speciale pe regiuni; ascultând de aceste nevoi politica, pentru a fi în adevăr constructivă, nu poate râvni la realizarea imediată și totală a unui organism european. Drumul mai cuminț este spre organizările regionale în spiritul S. N., cari vor prepara adevărata confederație europeană. În stările de lucruri existente realizarea unei Pan-Europe rămâne încă un deziderat.

Înainte de războiul mondial Europa fiind organizată în imperii mari, prin echilibrul de forțe între state, s'au putut crea perioade de progres. Războiul împărțind continentul în state naționale, a satisfăcut o necesitate de ordin moral dar prin înmulțirea statelor și exagerările individualismului național, noua așezare politică a adus la o decădere economică și culturală. Prin desființarea imperiului Habsburgic echilibrul de forțe a fost pierdut. Vedem dar că prin aplicarea integrală a principiului naționalităților raporturile internaționale au fost complicate. Cu tot principiul de egalitate profesat de S. N., din inegalitatea economică și culturală între state s'a născut decadența statelor mici. Se simțea nevoia unei noi unificări de echilibru. Din acest motiv s'a ajuns la concepția unei Confederații Dunărene, care ar înlocui imperiul Habsburgic în echilibrul de forțe.

În acest sens au fost făcute și declarațiile Dlui Maniu în interviuul dat ziarului vienez „Neue Freie Presse“ Dsa spune: „Viața omenirii de azi în special viața economică, tinde negreșit spre unități mari. Procesul de integrare în direcția unei mari unificări economice, poate deocamdată să fie înfăptuit numai prin realizarea unei Confederații Central-Europene, căreia ar trebui să-i aparție: Polonia, Cehoslovacia, Austria, Jugoslavia, Ungaria, Bulgaria, Grecia și România. Scopul și ținta acestei puternice confederațiuni ar fi crearea succesivă a unei alianțe economice încheiate contractual cu privire la schimbul de mărfuri pe baza unor anumite preferințe sau contingente, apoi o uniune vamală, posibilități comune de apărare și în fine, cu păstrarea suveranității fiecărui stat, o alianță mai strânsă cu anumite obiective și organe comune“.

Tot o încercare de înțelegere cu caracter economic este și concepția blocului agrar dunărean, pro-

Sociologia spațiului

blemă care s'a pus cu ocazia conferinței armistițiului vamal dela Geneva. Fenomenele supraproduției și a lipsei de consumație au provocat o mare concurență pentru apărarea producției naționale. Atât statele agricole cât și cele industriale căutând deuseuri pentru produsele lor au înăspriț regimurile vamale dând astfel naștere regimurilor protecționiste. Blocul agrar dunărean ar avea ca rost tocmai echilibrarea raporturilor cu țările industriale, evitând astfel și concurența americană; din acest bloc ar face parte Ungaria, Jugoslavia și România.

Organizările regionale, sunt socotite de mulți oameni încercați în probleme internaționale, ca singura posibilitate de întărire a Europei frământate. S. N. era contra alianțelor și pactelor regionale din motivul că aceste alianțe regionale, sunt cele mai bune mijloace de a provoca războiul; se spunea despre aceste organizări pe regiuni, că ascunde germeii dușmăniilor internaționale. Pactul S. N. prevede apropierea națiunilor printr'o concepție unitară, aceea a S. N. De aceea se cerea și se cere de către mulți și astăzi (Al. Thomas, E. Herriot) respectarea singurului pact existent: acela al S. N.

Cred însă că se pune prea mult accentul pe economic și răul nu stă aci; viața economică modernă apare ca suport al civilizației și culturii omenestii; organizarea Europei este o organizare economică. Așa să fie oare? — Di Briand se pare că a înțeles bine și acest lucru: unul din punctele memorandumului cere primarea politicului asupra economicului, ca o necesitate în înfăptuirea uniunii federale europene. Societatea fiind o țesătură de voințe poate permite acest primat al politicului.

Nimeni nu poate tăgădui importanța și mai ales buna intenție a conducătorilor politicii internaționale. Aceste eforturi au marele lor merit: ele pot să pregătească un alt moment care va veni și care va fi însăși momentul când aceste tendințe de unificare internațională se vor transforma în realități înfăptuite în mod natural, ca forme necesare de evoluție. Dacă aceasta este legea istorică a popoarelor atunci federalizarea se va înfăptui; dacă nu, eforturile noastre vor fi frumoașe dar ne vom irosi în zadar încercând să infruntăm această lege. Totuși, în haosul european, datoria noastră este de a întreține aceste încercări; dar cine știe, poate că binele ca și răul ne vine din altă parte!

Paris, 10/II. 1931.

Ernest Bernea

Începem studiul sociologic al distanței prin sociologia spațiului. Clasăm aci toate faptele sociale cari nu pot fi înțelese și explicate fie total, fie în parte, decât prin distanța metrică obișnuită — depărtarea și apropierea în spațiu. Capitolul este destul de cuprinzător, — cum ne vom convinge imediat — dar noi ne vom rezuma deocamdată la o simplă schiță de orientare generală.

Omul duce datorită structurii sale biologice o existență spațială. Este strict legat — din acest punct de vedere — de mediul cosmic, de natura înconjurătoare, socotită nu numai ca sursă de traiu, ci și ca întindere pură. Faptul n'a putut rămâne fără un puternic răsunset social — pentru că purtătorul viu, elementul dinamic al tuturor societăților este individul-om. El realizează istoric și geografic societatea și-i înfige petecia acestei realizări empirice. Nevoia de hrană și îmbrăcăminte deoparte, imposibilitatea de-a găsi întrunite pe un petec restrâns de pământ toate cele trebuincioase vieții, de altă parte, — au creat omului nevoia deplasărilor. Spațiul a devenit o problemă socială față de care poate că diferitele tipuri de societăți reacționează cu mari variații, dar ceea ce trebuie să reținem e că reacționează oricum. Astfel prima mare problemă a sociologiei spațiului e problema deplasărilor sub dublul aspect al căilor și mijloacelor de comunicație. Soluțiile variază cu fazele civilizației, cu fiecare tip mai însemnat de societate. Popoarele de tot primitive reacționează asemenea animalelor — umbletul pe jos, un simț dezvoltat de orientare, căutarea vadurilor la râuri sânt mijloacele cele mai simple ce le stau la îndemână. Dar chiar din fazele acestea — atât cât cunoaște istoria și etnografia — reacțiunea a mers mai departe. Imblânzirea animalelor, întrebuințarea unora la călărie, jug și ham, plutele și bărcile pe râuri, poteci, cărări cu stabilitate variabilă — le cunosc mai toate popoarele știute de noi. Fazele sătești, țărănești cunosc drumul, podul nava și căruța. Anticitatea romană — o civilizație rurală adaptată nevoilor de război — a cunoscut șosele și poduri monumentale, animalele de tras și călărie, carul sub aspecte diferite. Fazele industriale orășenești pun la contribuție descoperirile tehnice și ale științei: aburul, explozivii, electricitatea — tracțiunea animală este înlocuită cu cea mecanică; — epoca drumului de fier, a vaporului, a automobilelor și avioa-

nelor e în continuă și splendidă dezvoltare. — Tabloul, oricât de succint ar fi, ne înfățișează suficient linia de mișcare a problemei. Posibilitățile de a cuprinde spațiul au crescut din ce în ce până în clipa când nu se mai pune deloc sub forma aceasta: întreg pământul, social, ne este azi accesibil. Din clipa aceasta problema spațiului s'a schimbat într'o problemă de timp: timpul necesar pentru a străbate depărtările. Între Franța și noi, de exemplu, până de curând se întindeau linii de kilometri, azi ne despart câteva bătăi de ceasornic. America nu mai e lumea dincolo de mări, ci continentul pe care-l ajungem în numărul din ce în ce mai redus de ore. — Dar ce au de-aface toate acestea cu sociologia? Nu e greu să lămurim. 1. Toate sunt răspunsuri ale grupului, sunt opere colective, deci capabile să caracterizeze societatea respectivă. Individul izolat n'ar crea niciodată o șosea sau un drum de fier, nici n'ar putea și nici nu i-ar folosi la nimic. 2. Toate comunicațiile îndeplinesc importante funcțiuni sociale (economice, comerciale, culturale etc.). Omul și-a construit drumuri pentru că a avut nevoie de ele. 3. Toate determină în chip și formă viața socială, sunt cauze producătoare și condițiuni necesare ale multor fenomene sociale. — Dacă dezvoltăm aceste trei puncte, lămurim câteva dintre cele mai de seamă probleme de sociologia spațiului.

I. Toate formele de rezolvare a nevoii deplasărilor așa cum ni se prezintă azi, sânt reacțiuni profunde sociale. Lucrul nu e greu de demonstrat. O șosea, nici ca realizare, date fiind dimensiunile ei, nici ca tehnică, nici ca întrebuințare nu este operă individuală. Toate drumurile fac legături între grupuri, deservesc societatea, în care se integrează cu toate rosturile lor. De aci naște dreptul de a caracteriza o societate după aparatura comunicațiilor pe care o deține. Intr'adevăr, între diferitele elemente constitutive ale întregurilor sociale există o strictă interdependență funcțională. Când găsim șosele bine construite și bine întreținute avem dreptul să afirmăm lucruri hotărâte și despre administrația și despre economia, știința și tehnica acelei societăți, deci să-i stabilim cu o mică aproximație gradul de civilizație, faza de dezvoltare în care se află.

Dar ce arată mai hotărât caracterul de socialitate al comunicațiilor este dezvoltarea lor după o

structură adânc ierarhică (altfel inexplicabilă). În ce privește calitatea și chiar cantitatea comunicațiilor, este de observat că ele se etajează după o gradatie strict socială. Drumurile de ex. nu se construiesc intensiv pe o porțiune delimitată și apoi să se întindă mai departe, ci pe straturi de importanță și practicabilitate foarte diferite. Într-o țară vom găsi șosele naționale din care parte se continuă internațional, șosele județene, vicinale, comunale etc. și ele sânt de-o calitate cu atât mai bună cu cât sânt puse în serviciul grupurilor sociale mai mari și mai însemnate. Așa se face că drumul de fier București—Berlin se parcurge în 33 ore, iar Făgăraș—Târgu-Jiu peste Turnu-Roșu cam în același timp — deși prezintă o diferență enormă de depărtare chilometrică. Distanța în timp, creație a societății, nu mai coincide cu distanța în spațiu, creație a naturii. Ruptura s'a făcut puternic și definitiv, jocul liniilor de demarcare ne pot sluji de mijloace în caracterizările noastre sociologice.

Vestigiile despre stadiul în care grupul nu se interesa decât de drumurile cari îl serveau direct și excelsiv găsim și în societățile mai înaintate sau cel puțin intrate în sfera de influență a lumilor progresate. Cercetarea monografică a statului Drăguș (Făgăraș) ne-a scos la iveală drumuri înteroare (ulite și hudite) cari scăpau obligației satului ca totalitate, de a le întreține și repara prin prestație. Sânt străzile lăturalnice întrebuintate numai de locuitorii respectivi (câtă vreme pe cele principale le folosesc cu toții), străzi locuite îndeobște de foștii iobagi cari și prin aceasta scapă interesului colectiv dirijat de boeri (numele ardelenesc al țaranilor liberi). Câtă cale de act până la grija orașelor de a-și construi și întreține fiecare porțiune de șosea, indiferent de folosul grupului întreg. Tot acolo am găsit căi și poduri de hotar pe cari nu le repară nimeni decât în timpul muncii mai importante și fără nici un caracter de obligativitate. Dat fiind și sistemul tarlalelor în exploatarea pământului, o parte din căile acestea, deși întrebuintate într-o măsură oarecare, au un aspect pronunțat de primitivism și părăsire. Fenomenul a fost verificat în toate cercetările noastre monografice. Deci încă odată, starea generală a drumurilor ne indică starea economiei respective (în cazul concret: a economiei rurale), a administrației și a stărilor de drept, cultură și civilizație.

II. Nu numai origina, dar și funcțiunea comunicațiilor este socială. Funcțiunile lor cele mai

pline și obișnuite sânt de comerț și de războiu: circulația și expansiunea mărfurilor, ușurarea deplasării marilor armate. Este interesant de urmărit dezvoltarea paralelă a comunicațiilor cu dezvoltarea economiei și a sistemelor de războiu. Economia casnică și războiul primitiv aproape că n'au nevoie de nici un fel de comunicație în afară. Economia urbană și războiul de cetăți și fortificații își întind nevoile pe o scenă mai mare, — comunicațiile cresc. Economia națională și războaiele cu efective puternice impun o mare dezvoltare de drumuri și transmisiuni. Și în sfârșit, economia mondială și războaiele cu acelaș caracter, impun savante și complicate sisteme de comunicare, — producția își caută deuseuri tot mai departe, concurența și natura mărfurilor impun o exactă utilizare a timpului, — războiul angajează un număr tot mai mare de trupe, unelte și armament, întinde fronturile pe spații din ce în ce mai mari, încât ajungerea la timp cât și coordonarea eforturilor reclamă deplasări repezi și legături sigure. În războiul mondial, o cale ferată care a permis înprospătarea ușoară a trupelor și aprovizionarea lor cu hrană și muniție a adus tot atât de mari servicii ca cel mai admirabil curaj ostășesc, sau cea mai genială idee tactică.

Dar nu numai mărfurile și armatele călătorese pe drumuri ci și ideile. Datorită marxistilor și lui Vidal de la Blache adevărul acesta a devenit popular. Deodată cu marfa negustorul poartă și bunurile culturale, — marfa o vinde pe bani, cultura, fără să-și dea seama, o răspândește prin influență. Dar cu vremea, ideile au părăsit căruța negustorului și au început să umble pe picior propriu. Azi modele, ideile, sentimentele, concepțiile, religiile etc. călătorese pe toate drumurile pământului în căutare de alți slujitori, amatori, credincioși sau fanatici.

Statele moderne cuprinzătoare și centralizatoare n'ar fi posibile fără comunicațiile de care dispun. Numai acestea permit transmiterea legilor, a ordinelor, a instrucțiilor pe întreg teritoriul național și asigură astfel unitatea conducerii și omogenitatea formelor sociale (cultură, administrație, politică etc.).

Nu exagerăm de loc susținând că hărțile drumurilor ne indică albiile marilor curente comerciale și culturale, că fiecare oprire bruscă a drumului indică și o oprire a întinderii civilizației. Nimic nu era mai firesc într-o civilizație unică de genul celei romane ca „toate drumurile să ducă la Roma“. Metropola lumilor își

întindea puterea peste largă ei împărăție numai cât își putea întinde și drumurile: acestea îi permitau oricând mari revărsări armate, observația continuă, pedeapsa și recompensa, ordinul și stăpânirea: comanda supremă.

III. Comunicațiile mai sânt și cauza multor fenomene sociale. „Unde trece drum de fier, toate cântecele pier“ ne spune plastic poetul. Într'adevăr, una din cele mai importante urmări ale căilor de comunicație este omogenizarea societăților. Particularitățile locale dispar — obiceiul constant și datina bătrână sânt înlocuite cu moda trecătoare, venită din alte părți. — O serie de fenomene economice își trag origina dela aparatura comunicațiilor. Se cunoaște o teorie populară a rentei, care cu destul temeiu o pune pe socoteala naturii și depărtării căilor de comunicație — în orice caz nu se poate imagina o teorie a prețurilor, a deuseurilor, a producției fără să se țină seama de acest element. Dar încă odată, negoțul este strict determinat de comunicații. Lucru pe care l-a surprins admirabil și gândirea populară. „Cine-a făcut cârciuma'n drum, n'a făcut-o de nebun; și-a făcut-o de cuminte, cine-o trece, n'ea să cânte“.

Toate migrațiunile și mișcările populațiilor urmează linia mare a drumurilor. Prin aceasta un studiu de morfologie socială, așa cum o concepe școala durkheimistă, este imposibil de realizat fără un studiu prealabil al drumurilor. Centrele de drumuri, nodurile de comunicație, sânt de regulă și mari aglomerațiuni de populație. Căile și mijloacele de locomoțiune sânt cele cari hotărăse în mare parte volumul, densitatea și mai ales mobilitatea socială. Prin acestea înrăuresc indirect soarta unor serii întregi de fenomene sociale: ideile egalitare și libertare, diviziunea travaliului social, politica de stat, economia națională și mondială, umanitarismul și solidaritatea socială în cercuri din ce în ce mai largi, etc. Problema nu e de loc ușor de urmărit, mai ales în detaliile ei, însă rămâne o obligație a sociologiei să nu treacă peste ea: ar fi în detrimentul explicației științifice a realităților.

— Dar sociologia spațiului nu se isprăvește cu problema comunicațiilor. Depărtările și spațiile au mai provocat și alte reacțiuni sociale. Ca să fiu câtuși de puțin complet, ar mai trebui să schițez problema vecinătăților, a străzii, a cartierelor, a granițelor naturale etc. Aceasta însă într'un număr viitor.

Traian Herseni

Răbojul lui sf. Petre

(Incercare satirică)

Atotputernicul ședea pe tronul de lumină, ținând în mâna dreaptă schiptrul cu care cârmuia lumea. De vreme îndelungată ședea nemișcat și se gândea adânc. Greutatea gândului începu să-i umbrească fața, să întunece strălucirea tronului, ca umbra unui nor. Lumina raiului păli, și-o adiere de vânt rece trecu printre flori și încreți fața apelor. Mirați, ingerășii își strânseseră aripioare de trup, ca niște pui cruzi de porumbiță. Fericiți, în pâcuri dese, zburau prin văzduh, tot mai departe de mbră, în ținuturile încă luminate ale raiului.

Atotstăpânitorul își înalță capul, bătut de trei ori cu schiptrul în treapta de de argint a scaunului împărătesc.

Sfântul Petre se înfățișe, gârbov de povara veacurilor. Barba lui, albă odinioară ca zăpada, bătea acum în verde-mucăgăit. Deatăta nemișcare, pază la poarta raiului, îi trecură oasele unul prin celalalt. Pe jos, doi pași nu putea face. Aici îl aduse pe sus, ca pe un fulg, porunca și voința Atotputernicului.

— Să te gătești, Petre, de drum“. Zise Stăpânul.

Bătrânul suspină din adânc, Apoi, ridicând încet capul pleșuv, care lumina ca un glob de oțel sur, necutezând să privească pe Cel de pe scaun, zise, luminat de-un gând:

— Glumești Doamne!

— Ba nu glumesc de fel! E nevoie grabnică să te cobori numai decât pe pământ.

Portarul înțelese de pe glas că Stăpânul e tot supărat. Ochi printre genele-i vechi și văzu că umbra acoperea încă scaunul puterii.

— Nu mai țin minte decât n'am mai fost pe pământ! Sunt bătrân și neputincios, și nu mi-i dor de lume. Fie-ți milă, Doamne, și mă cruță!

— Nu se poate, Petre! Am nevoie de sfatul și de înțelepciunea ta! Apoi nu ești tu păstorul turmei? Cine vrei să grijească, să întoarne, oile cele rătăcite?

— Și, în care parte a pământului mă trimiți. Atotștiutorule? șopti, cu părere de rău, portarul raiului.

— Nu-ți fie frică! Nu te trimit așa departe, peste țări și mări. Numai aici în România!

O rază de nădejde înflori în suietul bătrânului:

— Da' creștinii de-acolo sunt schismatici, Doamne; nu ascultă de mine. Ar fi mai bine să trimiți pe tovarășu', pe Pavel. El e, dela început, Apostolul neamurilor!

— Nu porți în spate veacurile pentru a ajunge la mintea copiilor! Nu știi că porunca mea nu se

poate schimba? „Schismatici ori nu, sunt fiii mei și oile tale. Ascultă Petre“, zise Domnul zimbând acum cu bunătate, — și tot raiul se luminează din nou; „vreau să le dai o mână de ajutor rumânilor. Prea stau pe loc; prea se zbat ca peștele pe uscat! Prea sunt multe împărecherile între ei! Trebuie să vezi la fața locului pricina. Da, îi știu eu! Li-e greu până s'apucă de-o treabă bună, că de lăsat se lasă repede. Dar nu-s oameni răi. Nu pot uita că, deși se mândresc, pe dreptate cu voinicia lor, cu vitejiile din războiul din urmă, în sinea lui fiecare român își zice, când e vorba de unire: „Minunea lui Dumnezeu a fost“. Iți spun eu, nu-s oameni răi! Și de-accea, trebuie să le dăm o mână de ajutor. Prea o duc într'o petrecanie, prea sunt nestatornici și ușuratici, și prețuesc prea puțin vieața. Trebuie să se pună pe lucru, sfinte Petre! Că dușmanii îi pândesc de jur împrejur, își înalță capetele și se uită cu jind. Vorbă să fie! Nu iubesc pe cei nedrepti, pe lacomi și pe pizmătoreți, cu atât mai puțin pe cei lăudăroși; dar nici leșesul nu-i aproape de inima mea. Și știu că nu le-or plăcea rumânilor să mai treacă prin câte au trecut până la împlinirea minunii, pentru a o păstra neatinsă. Iar altă minune, la rezezeală, nu mai fac, ori cât mi-ar plăcea de cel umilit, care în sufletul lui recunoaște adevărul. Și chiar să vreau eu, — crezi că Lucefărul cel căzut, nu ar pune bețe în roate? Crezi că el nu lucrează?

— Of! Stăpâne! — oftă Petre, cum să nu lucreze! Nu ruginesc porțile raiului în țini dela război? N'am înțepenit eu în jilțul de piatră, gata să mă acopere mușchiul? Lucrează, necuratul! Mai înverșunat ca pe vremurile când umblam pe pământ, aleargă ca un leu răcnind, căutând pe cine să inghită. Teamă-mi-e, să nu mă cobor prea târziu pe pământ. Cel rău ne-a apucat înainte! Dacă n'aș fi așa de bătrân! sfârși oftând, Sfântul.

— Iar te îndoiești, Petre? Iar ți se clatină credința ca atunci când te cufundai în valuri? Din bătrân nu pot face tânăr? Din trup slăbănog nu pot face duh cutezător? Adună-ți mințile în cap!

Sfântul să închină până la pământ, troznindu-i încheeturile bătrâne, și când se ridică, stătu înaintea Domnului un bărbat voinic, vânjos și sprinten.

— La drum, Petre! Nu mai este vreme de pierdut, — zise Atotputernicul. Și la un semn al Lui, Petru simți cum alunecă lin prin văzduh, și în aceeași clipă văzu plesnind un fulger vânăt, dela porțile zăvorite ale raiului până la porțile de aramă ale iadului.

(1)

L. Agârbiceanu

DISCUTII LITERARE

In marginea unui insucces literar:

Damian Stănoiu: Demonul lui Codin

De scriitorul Damian Stănoiu ne-am ocupat în două rânduri. Când *Viața Românească* imprima în 1927 nuvela *Ancheta*, am avut nu impresia, ci deplina certitudine că ne aflăm în fața unui real talent și a unei creațiuni impecabile. Numiam eveniment literar prima bucată a lui D. St. O menționam alături de *Somnul dlui Cezar Petrescu* și mărturisiam că ambele prezintă indiciul marelui arte. Dintr-o pagină entuziastă ne autotocităm finalul:

„Pe matca actualității, apariția scriitorului D. St. și desvălirea unor noi resurse creatoare la Cezar Petrescu, se pot considera evenimente. În orice caz nuvela românească este la o răscruce”.

Dar dsa n'a vrut să rămână la nuvelă, ci a trecut prompt, chiar rapid, la „roman”. Îmbătat de succesele primului volum, a scris *Necazurile părintelui Gheleon* și apoi, repede după aceasta, *Duhovnicul Maicelor*. Majoritatea recenzițiilor a bătut în retragere dela entuziasmul avansat în preajma primei cărți și a retras din creditul acordat scriitorului. În cronică pe care i-am consacrat-o atunci (*Ramuri*, 1929, nr. 12), făceam rezerve importante, de felul celor următoare:

„D. St. are ușurința narațiunii, dar nu are tehnica pe care o postulează o speță rafinată și complexă, cum este romanul”.

Pe baza simpatiei ce ne lega de literatură dsale ne permiteam să-i atragem luarea aminte să se ferească de acest câmp epic și să folosească din talent calitățile pe cari le are: observația și darul povestirii.

Grăbit să producă abundent, a ajuns la marginele literaturii, oferind în locul operei de artă, material brut, inform. Fi-rește că în asemenea ghergan și-a îngropat darurile cari făceau excelența primelor compoziții (*Ancheta*) și chiar talentul de observație și de povestire, susținătoarele salvatoare în cele două penultime „romane” (*Necazurile părintelui Gheleon*, *Duhovnicul maicelor*). U-moral prin care se apropia de D. D. Pătrășcanu și ținea locul de frunte, s'a supt în stratele permeabile ale narațiunii, ne-consistente ca un sol friabil, nisipos.

Ce păcate a făptuit D. St. de a născut mort fățul acesta literar?

Nenumărate. Și toate pricinuite de două cauze: 1) a ignorat până unde i se întinde sfera mijloacelor de cari dispune, 2) s'a zorit să însire 313 pagini în răstimp de un an.

Când străbați cele dintâi file — punerea temelii — ești incredințat că te-ai situat în fața unui erou literar mare, croit pe planuri de adâncime și extensiune. Odată angajat în lectură, după

ce ai trecut de partea expozitivă, aștepti realizarea, să-l vezi pe Codin din Cărligani remarcând în trailectoria lui de meteor, un cosmos, și scăpărând în ciocnirile lui tangențiale — dacă nu în pătrundere — bucăți de incandescență psihică. Asociația cu tipurile geniale te mână spre *Idiotul* lui Dostoievski, care cutreeră lumea și o răscolește, revelând și revelându-se. Decepția nu cunoaște stavilă când dela episod la episod și acestea nesudate satisfăcătoare — constaiți o decrepită reiterare. Codin consumă peste 300 de pagini destul de dese, ca să rămână la prima prezentare. Un inadapabil mediocru, fără calități de profunzime, cu o complexitate fictivă, ar fi putut cel mult sollicita spațiul unei nuvele. Romanul este — am mai spus-o mult pretențios pentru D. St. și prea imens pentru Codin.

În ce a scris până acum, dela prima nuvelă până la penultima carte, Dsa a exploatat exclusiv cinul călugăresc. A-supra acestuia și-a ascuțit acele observații și și-a plasat umorul spontan cu care este înzestrat. D. St. avea — în comparație cu alți confrăți — prerogativa de a înfățișa un cadru social în mijlocul căruia se afla. Analiza venea deci nu pe cale externă și dela distanță, ci dela un ochiu înscris în mediu. Părăsirea uscatului sigur și avântarea pe lichidul nestabil al restului vieții omenesti, s'a răzburat cu o pedeapsă, care se descifrează necruțătoare într-o lucrare opacă și strămbă.

Infatuat de slava debutului, prea-plin de aplauzele risipite, în marginea celor două volume de narațiune întinse, cu cari a stărnit cel puțin răs zdravăn, — a vrut să se depășească, abordând o existență pe care o cunoaște superficial și explorând codri stufoși ai sufletului omenesc. Adică, să răstoarne pe hârtie dint'odată două măsuri pline: ambianța socială și tainele unui eu în creștere. Și a dat greș, cu amândouă. Mediul apare banal cu într'un reportaj gazetăresc, iar protagonistul un exemplar de crudă nulitate.

Cu D. St. știi când pleci, dar nu știi unde ajungi. Un crescendo de orientare, necesar în ființa operei literare, nu există. Parcă e un joc, unde cercul inițial se dilată la infinit, cuprinzând totuș aceeași câtime de figuri ca și cel trasat la început. Ești obligat să hoinărești cu Codin din Cărligani Argeșului, la Pitești, mai întâi. De acolo pe linia principală cfr. și m. a. y., cu opriri de scurtă durată la Craiova, Severin, Timișoara. În urma unui accident, căci Codin bătăie pe la chioscul de ziare, trenul scapă înainte și călătorul lui D. St. rămâne uitându-se în urma

lui și jale. Plecase cu intenția de a ajunge în Florida, dar renunță brusc la proiectul gigantic și se determină pentru o carieră în interiorul României măci. De aceea ia drumul spre Baziaș și apoi cu vaporul *Budapest*, pe Dunăre către Galați. O stopase la Brăila, care-i displace. O întinde la Hăcău, fixându-se pentru un scurt interval la Letea. Nemulțumit ia calea Iașilor, unde îl așteaptă nenorociri formidabile și se hotărăște să-i părăsească pentru București. Iată-ne deci în cea de a doua etapă mai lungă a vagabondajului. Cu toate acestea încă nu s'a sfârșit. Constanța este punctul terminus. În orașul de pe malul mării îl așteaptă pe Codin fericirea publicității și pe încercatul cititor sfârșitul „romanului”.

În peripeții scrise pe file destrămate, autorul a vrut să ilustreze un Codin căruia ursitoarele îi orânduiseră o fire extraordinară și o viață puțin comună.

„... Să fie frumos și antipatic, sărac și darnic, să-i placă tot și să nu-l mulțumească nimic, gândul lui să pribegască vesnic, ochii lui să vază altfel decum vād alți ochi, inima-i să bată altfel de cum bat alte inimi, visele să-i dea ceace viața îi va refuza și să-l hrănească adesea în loc de pâine... Iar când a fost să-i dăruiască unelte cu care să-și facă drum în lume, i-au dat, în bătae-de-joc, tot ce-au avut mai ruginit în sacii lor și anume: bunătațe, cinste, naivitate, blândete, sinceritate, sfiială, rușine, dragoste și altele la fel, de care nu prea se mai slujesc oamenii dela o vreme. În loc de noroc, așa cum scria la zodie, i-au dat o liră cu care să-și cânte bucuriile și mai ales necazurile pe care le va întâmpina în viață, precum și o recomandăție către muze, ca să-l primească în Parnas, atunci când vor crede ele de cuviință...”

Venea pe lume un Don Chijote exaltat, care avea să treacă prin cetatea lumii, s'o descopere și s'o immortalizeze pentru posteritate. Așa și l-a conceput părintele său. D. St. ne-a spus-o net și a crezut-o. La declarația fișei psihice, l-am luat în glumă. Prea erau lucruri extraordinare. După ce a debitat povestirea, ne-am dat dreptate. Codin e un clown care maimuțărește tipuri grave, un pluripastis universal (ce departe s'a aruncat de Nicolăiță Minciană, cu care se dă drept rudă!). Iar societatea pe care pretinde că o transpunde, o mas-caradă.

Dacă ar fi însă o firimitură din festinul umorului volumelor precedente! Dar autorul l-a expulzat integral, înlocuindu-l printr'un verșim de ordinară calitate. Dl A. Bădăuță a înșirat scui-păturile execrabile și fără semnificație, cari se repetă până la greață. Remarcăm în treacăt, fără să întindem prea mult documentarea, scenele dela Panteimon, dela Iași și Constanța; ofensează prin brutalitatea lor, fiindcă nu se sprijinesc pe fondul unui desen sau linii caracteristice. Condiționat este. Variație pleanță pentru ieșirea din platitudine. Noroiul aplicat pe marmură al-

bă n'are aderențe și nu este nici efect artistic. Hötărât, pe monahul dela Căldărușani nu-l prinde poza licențioasă. Prin indecență golanul său nu se face mai simpatic.

O multiplicare, aproximativ în serie, a unor aventuri stoarse de pitoresc îi dă pretext să-l aducă pe Codin permanent în postura de gânditor metafizic. Descusut. Schematizat. Se rostogolește torrențial în mici acțiuni cari au aerul de a fi probativele premisei citată de noi. Ca să demonstreze miezul enunțului, care conține, în embrion, însușirile eroului, autorul îi prilejește circumstanțe de a-și descoperi auto-didactismul, cultura literară, geografică, istorică și chiar... teologică. E pus să reflecteze, după pilda lui Schopenhauer, asupra amorului, vieții și morții. Pe toate, minus vocația de poet. Cu aceasta ne trezim la urmă, ca un „coup de fondre“. Atunci, în sfârșit lumea îl cunoaște din faimoasa poemă *Cer și mare*, iar Codin, asemenea marilor prototipuri eterne, ajunge favoritul Parnasului și este aclamat de contemporani.

Posibilitatea producerii unui roman social și psihologic este exclusă. Nu cumva a vizat genul romanului de aventuri? Punctul de plecare ne interzice o asemenea conjectură. E prea manifestă intenția de a proiecta un om și diverse medii. Totuș atare câmp, credem, i-ar conveni mai bine naturii lui D. St., dacă ar avea un aport mai important de fantazie. Noutatea dezvoltării de alte spectacole dispensează romanul, e adevărat, de elementele analitice: erotice, psihologice, sociale, etc. Deliciul este furnizat de continua schimbare panoramică. Ce cere publicul modest: un film regizat ingenios, ca să descarce detența pentru cei împovărați, să primenească prin umor. Dar D. St. n'a purtat linia înainte, mereu înainte și dens, schimbând radical tablourile. A răsucit-o, circular și închis. Deci, nici roman de aventură. A amalgamat trei tipuri și a născocit o compoziție bastardă.

Am zăbovit cam mult în sublinierea unei cărți total defectuoase. E contrar opiniiilor noastre. O lucrare unde nu se mai poate recupera nimic, este o căzătură față de care comiți un gest de lasitate dacă-l mai administrezî o măciucă în plus. Slăbiciunea ei este prea evidentă și nu mai necesită, pentru desființare, intervenția criticeii. Oricare dintre cititorii actuali se poate ghida în penuria conținutului. Cât despre viitorime, ești sigur că n'o va mai răsfîi.

Altceva ne-a îndemnat la stăruire. Pe D. St. l-am primit ca pe un trimis excepțional. Vă amintiți: ca pe Titus Hötrog (Vrăblioii alb); ca pe Teodor Scorțescu (Popl); ca pe C. Kirilțescu (Printre Apostoli); ca pe N. M. Condiescu (Peste mări și țări). Un fel de generație spontană, predestinată să revoluționeze aspectele epocii. Apărut massiv definitiv urzia firul unei nădejdi sigure pentru literatura noastră în

formație. Emitea efecte cu acoperire solidă. Și deodată ne-am trezit în prada unui gol. O epuizare miraculoasă a valorilor, pe cari nu le-ai fi prevăzut, așa de acut, în criza Duhovnicului marelui. Ne-am întins, așadar, la vorbă ca să alăturăm glasul nostru, fundat pe afecțiune, la persuaziunea, pe care o sperăm unanimă, și să-l vedem pe D. St. ieșit din groapa în care s'a afundat, îndrumându-se pe profilul de nivel propriu, unde ritmul respirației talentului său nu-l sufocă. Nu ne vine să credem

într'o secăuire. Socotim că diagrama sa e oprită într'o poziție nevralgică, de care se va desface curând. Față de sine și de cititorii săi D. St. e dator cu o abținere dela scris, cu penitența unei îndelungi elaborări. Numai astfel va ieși invins. Démonul, ispitirilor dezastruoase. Prin căderea Démonului lui Codin pieirea Démonului grabei și necunoașterii de sine a scriitorului Damian Stănoiu.

Const. D. Ionescu.

Din scrisorile lui Ioan Slavici

Timp îndelungat Ioan Slavici a fost, cum se știe, directorul Institutului de fete „IOAN OTTETELIȘANU“ dela Măgurele, la câțiva chilometri de București. Era o școală sui generis, pentru educația casnică a fetelor mai mărișoare, recrutate mai ales din familiile de intelectuali săraci, potrivit testamentului lăsat Academiei Române de fondatorul școlii, boierul Ion Ottetelișanu, fost ministru în guvernul lui Cuza-Vodă. El a precizat și caracterul școlii, menite să-i eternizeze numele; iar grija de a-l executat testamentul și a supraveghea bunul mers al institutului a lăsat-o la moartea sa, lui Ion Kalinderu, academicianul de prestigiu, care în adevăr s'a interesat de școala aceasta, până la sfârșitul vieții.

Idealul spre care tindea educația și instrucția școlii dela Măgurele era să formeze din elevele ei: MAME bune, SOȚII devotate și ROMANCE înflăcărâte.

Buna reputație și înaltul nivel moral, de care s'a bucurat pe vremuri școala aceasta — azi desființată — se datoresc în bună parte lui Ion Slavici, care a fost sufletul ei.

Munca serioasă ce se depunea acolo, creșterea rațională, de care se împărțeau elevele, spiritul sănătos și atmosfera curată, ce stăpâna viața școlii — mai degrabă o mare familie, decât o școală — erau cunoscute și apreciate de toți factorii competenți, înainte de război, când însuși Regele Carol și Regina poeză Carmen Sylva onorau uneori cu prezența lor majestuoasă examenele dela Măgurele.

Atmosfera aceasta, care-l prezintă pe Slavici în lumina de adevărat părinte al elevelor sale, se desprinde și din corespondența lui de pe vremea aceea. Scrisorile, pe care le reproducem mai la vale — și cari, între altele, au fost adreseate uneia din cele mai distinse și mai dragi eleve, ce a avut din Ardeal,¹⁾ —

¹⁾ Elevea aceasta a fost: Valeria Greavu, fostă profesoară la Măgurele, apoi inspectoarea școlii de industrie casnică și directoarea internatului școlii civile de fete a „Asociațiunii“ din Sibiu. († 1921).

prin fondul și prin tonul lor, adevăresc, că între Slavici și elevele sale era o legătură în adevăr părintească. Ca toți marii maeștri ai scrisului, Slavici era — cum se va vedea — un bun pedagog, un fin cunoscător și cărmuitor al sufletului omenesc. Mai mult chiar: un om conștient de școala lui, un tată bun și îngrijit de soartea instituției ca și de viitorul elevelor sale.

Publicăm aceste trei scrisori, ca mici documente sufletești, menite să completeze și ele personalitatea literară a scriitorului de talent și de prestigiu, care a fost Ion Slavici.

Oradea, Februarie 1931.

Gh. Tulbure.

Valerio dragă,

Certificatul tău va fi gata zilele acestea. L-am trimis la Academie și sper, că Vineri va fi semnat și pecetluit cu celelalte împreună.

Mi-te plângi, că n'ai putut s-ajungi la dezvoltarea, de care te simți capabilă. Vorba asta noi doi o înțelegem mai bine, decât orișicine altul. Și eu îți spun, că te înșeli și că n'ai dreptate. Te n-șeli, când te socotești ambițioasă și n'ai dreptate, când te plângi de ceea ce ești. Timp de cinci ani, cât ai stat cu noi, mi-ai fost dragă, fiindcă puteai să mă înțelegi mai bine, decât orișicare alta și mi-am dat silința să te cunosc. Nu atât ambițiunea cât amorul propriu este ceea ce te stăpânește: din el îți isvorăsc și virtuțile și slăbiciunile, mari și unele și altele. Și deastădată ești mahnită nu pentru că te socotești prea puțin, ci pentru că ești îngrijată, ca nu cumva să ajungi a te socoti mai prejos, decât altele.

Faci rău, fată. Ești desteaptă, ai destulă instrucție și n'ai decât să judeci lucrurile și oamenii pentru ca să te incredințezi, că superioritatea nu consistă în aparențele deșarte. Ce-ai dori adevărat? Să fii femeie savantă, ori o artistă?

S'ajungi o stărpitură de bărbat, ori o jucărie pentru delectarea lumii blazate? Nu te încântă mai mult gândul de a fi un model de femeie, care strălucește în casa ei și umele de dulceață firească viața celor, ce vin în atingere cu ea?

Dacă îți să te perfecționezi și-n muzică, în științe și-n lucrul de mână, bine faci, căci bun e tot ceace umple viața și-o face mai plăcută, iar pe tine te face mai prețioasă și pentru alții. Dumnezeu să te ferească însă de soarta, pe care ți-o cobest, când vrei să faci profesiune din ceace n'are să-ți fie, decât o podoabă. Gândul acesta să-l alungi, căci tu ești fată tină, voinică, plăcută la vorbă și la înfățișare, deșteaptă și bine instruită, harnică și crescută în bune deprinderi.

Și mai va până ce vei fi ajuns — dar nu cred, că vei ajunge vreodată — să ai dreptul de a cânta jalea fetelor bătrâne! Ce ar trebui să faci cele multe, dacă până și Valerica se plânge de ceace este? Cum rămâne cu dreptatea, dacă și acela căruia multe i-s'au dat cu prisos, totuși se plânge că n'are destul?

Fii, fată, om cuminte și așteaptă-le și celelalte cu inima ne'ndoită! Căci Dumnezeu singur știe ce i-se cuvine fiecăruia. Și norocul vostru nu se face, nu se caută, — ci se așteaptă.

Aș mai putea să urmez mult așa înainte, dar nici timpul nu mă iartă, nici nevoie n'am de a face. Noi amândoi ne cunoaștem foarte bine unul pe altul și rar se va fi ivind un caz, în care, tu să nu-mi știi părerea, fără ca să ți-o mai spun eu.

Te rog deci să ne mai scrii, când te apucă ceace Neamțul înțelege sub cuvântul de „Weltschmerz”. Căci din multe tot rămâne câte ceva și dacă nu le vei fi primind pe toate, vor fi unele din părerile mele, pe care ți-le vei însuși fără ca să-ți dai seama.

Spune mamei tale complimente din partea noastră și primește îmbrățișerile noastre afectuoase.

(ss.) Ioan Slavici.

II.

Măgurele 28 Dec. 1900.

Valerio dragă,

E cam mult decând dl Kalinderu m'a însărcinat să-ți scriu și să te încredințez, că se va bucura și D-sa dacă te vei întoarce ca profesoară în institut. Ne știi și te știm, ne iubesti și te iubim. Cunoști rostul casei, și poți să ne fii de ajutor mult mai ușor, decât altele, care ar fi streină de casa aceasta. Suntem totodată siguri, că vii bine pregătită.

Eu am ținut totdeauna, ca să rămâie câteva dintre absolvente în institut, deocamdată ca pedagogie. Imi place să cred, că ele, care vreme de cinci ani de zile au stat sub povățuirea noastră și cunosc atât intențiile noastre, cât și rostul casei, vor fi modele pentru surorile lor mai mici. In deosebi țin, ca absolventele cari rămân în institut să ia parte în mod regulat la conducerea menajului, un lucru, pe care ele pot să-l facă mai bine, decât altele. Țin deasemenea, ca să ia parte la cor și să deie lecțiuni, cel puțin câte două ore pe săptămână, din materia, ce le convine. Cu un cuvânt să ia parte la întreaga viață a institutului, pe care o cunosc în toate amănuntele ei.

Ne mai rămâne de-altfel destul timp ca să ne înțelegem și deocamdată îți dorim an nou cu bine și sănătate.

Cu toată dragostea:

(ss.) Ioan Slavici.

III.

Măgurele, 11 Ian. 1900.

Dragă Valerio,

Ieri am înmormântat pe Victoria Ursu, care, după grele suferințe de vre-o zece zile, a murit sărmana de meningită. Știi cât de blândă, de gingașă și de dulce la fire era și cât de mult o iubeam cu toții. Nu poți cu toate acestea să-ți închipuiești jalea noastră, a tuturor. In deosebi eu am să rămân timp îndelungat sub impresia extraordinarei izbucniri de iubire, la care am luat parte, în cele din urmă trei zile. Mai ales fetele din ultimele două clase și pedagogele m'au înmuiat cu desăvârșire prin purtarea lor, Mângâierea noastră este doar, că am putut s'o înmormântăm aici.

Noi am gătit-o în podoabe de mireasă, noi i-am făcut privegherea în sala cea mare, noi am dus-o pe brațele noastre la biserică și deacolo la mormânt. Și ne rămâne și mângâierea de a face din mormântul ei cel mai frumos loc de repaos la Măgurele.

Era frumoasă în viață. Dar moartă era mai presus de firea omenească și fotografia, pe care i-am făcut-o în ziua înmormântării pare mai mult opera unui mare artist, decât o copie a realității materiale.

Ai iubit-o deopotrivă cu noi: plânge-o!

Multe aș mai avea să-ți scriu, dar altădată. Ți mulțumim, nevastă-mea și eu, pentru felicitările de sfintele sărbători.

Ți-am dorit și noi tot binele, nu numai de formă, ci pentru că feri-

cirea fiecăreia dintre voi e cea mai fierbinte dorință a noastră.

Deodată cu fotografia foarte reușită a voastră, a absolventelor, îți voi trimite și fotografia dlui Kalinderu, care v'a iubit și v'a iubește și a cărui singură mulțumire în viață sunt dovezile de iubire, pe care i-le dați; căci acestea sunt o dovadă, că nu înzădar ostenim și un indemn să mai ostenim.

Primește salutările noastre afectuoase.

(ss.) Ioan Slavici.

Pentru conformitate:

Gh. Tulbure

Memoriile dlui Iorga

Evenimentele care au deschis nației românești cel mai glorios capitol al istoriei sale — Războiul și Intregirea națională — nu și-au găsit încă locul în opere literare demne de măreția lor. Poezia a rămas mută în fața lor, iar proza deabia le-a atins. Așazisele noastre romane de războiu, trăiesc mai mult prin reclama de editură, decât prin valoarea lor reală. O excepție plăpândă e „Intunecarea” lui Cezar Petrescu. Cu literatura de Memorii tot așa de slab stăm. Oamenii noștri mari, cari au prezidat aceste evenimente sau s'au coborât cu ele în mormânt, sau cei cari mai trăiesc, ce țin închise în suflet cu o zgârcenie, căreia cu greu i-se poate găsi scuze. Prea lăsam posterității impresia că evenimentele acestea n'au avut la noi o conștiință luminată, căreia să nu-i fie frică de posteritate, pentru a-și istorisi sincer toate faptele.

Unul singur și-a dat seama de valoarea istorică și morală a acestui lucru. El dl Nicolai Iorga, conștiința morală cea mai curată a evenimentelor acestora epocale. El a fost acela care a văzut dela început limpede, punându-și toată arderea sufletului său în serviciul cauzei cele sfinte. De aceea nu se sfiștea să lase posterității toată drama în care s'a sbătut; deaceia și-a însemnat cu sinceritatea care-l caracterizează, scenele dramei.

„Memoriile” dsale, cari se tipăresc acum la Editura „Națională”, vor fi, din motivele înșirate mai sus, cea mai palpitantă carte din ultimul timp. Ele vor sbura din mână în mână, ducând cu ele din sufletul celui ce le-a scris, crescând încrederea în puterile națiunii, care a știut să treacă cu eroism prin asemenea momente.

Se împlinesc în Iunie 60 de ani de viață ai celui care le scrie. Din acest prilej, când națiunea întreagă îl va proslăvi, el așază înaintea ei oglinda sufletului său așa cum era ea în momentul cel mai tragic, dar și cel mai măreț al existenței lui.

Din fragmentul publicat în zărarul „Curentul” ne-am putut da seamă de stilul acestei opere. El este sinceritatea desăvârșită. Așa cum din stilul lui Tacit vorbește istoria, din Memoriile acestea vorbesc faptele, în toată nuditatea lor. Nici o înfloritură inutilă, nici o încercare de a acoperi adevărul, prin jocul amăgitor al vorbelor.

O travestie a Odiseei în românește

Homer, Odyssea, I—XII, de C. Papacostea, (Casa Școalelor 1929, București)

De când era încă pe băncile Universității, Dl. C. Papacostea, fermecat de povestea lui Ulise, s'a apucat s'o talmăcească pe românește. De atunci, la diferite intervale, apărea câte un cântec izolat, când în „Neamul românesc literar“, când în „Convorbiri Literare“, iar acum, mai de curând, în „Orpheus“, „Favonius“ și „Revista clasică“.

Corpul complet al primelor 12 cânturi, cât a tradus dl. C. P., a apărut acum doi ani într'un volum în editura Casei Școalelor, căci „înțeleghoarei conduceri“ a acestei instituții se datorează, cum spune traducătorul, apariția primei jumătăți din Odiseia.

Dar în 1924 apăruse la Cultura Națională frumoasa și completa talmăcire a Odiseei, datorită Dlui G. Murnu. Această apariție, salutată de publicul românesc, era — oricum — descurajantă pentru Dl. Papacostea, a cărui muncă de atâția ani, era cași anulată. Și totuși nu!

Traducerea talentatului academician era în iambi (endecasilabi); a profesorului dela Iași era în exametri. Și se puteau susține amândouă. Mai ales că unii dintre puținii noștri clasicisți, dezaprobau abandonarea — din partea Dlui Murnu — a exametrilor în traducerea română și așteptau nerăbdători să vadă și o traducere completă în metru original. Printre aceștia din urmă mă găseam și eu. Oricât aş admira talentul de traducător al Dlui Murnu, tot aş fi dorit mai de grabă, chiar dela Dsa, care făcuse cei mai frumoși exametri în românește, să ne fi dat o Odiseie, în acelaș vers antic ca și Iliada.

Își închipuie, deci, oricine cu câtă legitimitate așteptam o traducere în vestitul ritm comun tutolor epopeilor clasice. Dl. Papacostea, deși doar pe jumătate, ne-a făcut acest dar. Inșă lectura acestei talmăciri, ale cărei 12 cânturi le-am citit cu o uluire crescândă, a constituit pentru mine — trebuie s'o spun din capul locului — o mare deziluzie. Am dat în ea de atâtea inadvertențe, de atâtea „lapsuri“, de atâtea neînțelegere brutală a textului și a atmosferei din Odiseia, încât am fost nevoit să pecelesc această tentativă ca un atentat împotriva operii lui Omer.

În săraca, în aparență, literatură românească, Dl. P. avea doar, ca înaintași pe Aristia, pe Caragiani, pe Simon. P. Simon,¹⁾ pe Murnu. Această frumoasă tradiție constituia și un ajutor important, dar era și o obligație pentru prof., ieșan ca să ne dea o traducere în înălțime.

Dar deținătorul catedrei de elină dela Iași, deși a muncit douăzeci de ani la această jumătate din Odiseie, a fost mai prejos de orice așteptare. Nici muza nu l-a sărutat și nici puțina, surprinzător de puțina sa știință nu l-a ajutat să ne ofere măcar o traducere acceptabilă.

De ce? Vom vedea în rândurile de mai jos.

O talmăcire trebuie — și în privința aceasta cred că toți sânt de acord — să împlinească două condițiuni: a) să redea fidel textul și b) să fie înveșmântată într'o limbă ce corespunde măcar unui minim de cerințe estetice. A respectat talmăcitorul aceste două condițiuni?

Să vedem. Să examinăm, deci, traducerea întâi din punctul de vedere al fondului²⁾ și apoi al formei.

Nu exagerăm când afirmăm, că în Odiseia Dlui P. nu există o pagină, care să nu ne ofere cel puțin o greșeală de interpretare. Nu mai vorbesc de acele mici umpluturi (un adverb, o particulă, o prepoziție), care și ele contribuiesc să falsifice total atmosfera originalului,²⁾ ci e vorba de erori gro-

¹⁾ La 1880 a apărut la Blaj un fel de rezumat în versuri rimate al Odiseei, intitulat: „Ratecirile lui Odisseu, poemă epico-traditionaria, în 15 cânturi“, după Homer, de S. P. Simonu.

²⁾ Iată câteva exemple (cuvintele subliniate reprezintă umpluturile): pg. 15 sus (Numai decât); pg. 15, (cheful); pg. 16, (numai cu luntrea, numai cu văsla); tot acolo, (ci pe

solane care alterează profund textul, știrbesc imaginile, spălăcesc sau denaturează tabloul.

Să spicuiim pe cele mai interesante, înșirându-le în ordinea crescândă a gravității lor. Iată câteva mai mărunte:

La pg. 10, talmăcitorul traduce versul, ce corespunde în original cu v. 32 din cartea I, în următorul chip: „Oamenii... ah, ce blestem aruncă împotriva-ne pururi!“ pe când textul spune: „O Doamne, cum mai învinovățesc oamenii pe zei!“

Inceputul acestui vers e tradus astfel de Voss, care, împreună cu Bérard, au dat cea mai fidelă traducere a Odiseei: „Welche Klagen erheben die Sterblichen“...

La pag 14, găsim o greșeală ceva mai gravă. Un pasagiu (C. I, v. 136—7) care revine des în Omer și arată ceremonia lustrală a spălării mânilor, ceremonie făcută după un anume tipic, e tradus astfel de D. P.:

Intre acestea o slujnică aduse pentru spălare

Apă într'un vas de argint și o cană frumoasă de aur.

Acelaș pasagiu îl traduce talmăcitorul într'un chip deosebit, dar tot așa greșit, cum vom vedea, ca și mai sus, și anume (v. pg. 73):

Intre acestea o slugă vărsă din o cupă de aur

Apă într'un vas de argint în care cu toții se spală.

D. P. n'a înțeles textul de loc. Se și vede la prima lectură, căci dacă ne referim la pasagiul acesta în prima formă, ce mai fac oaspeții cu cana de aur, dacă apa e adusă în vasul (recte un lighean) de care o vorba? De altfel în traducerea doua ni se spune fără ocol, că oaspeții își spălau mâinile în vasul acela. Cu totul inexact. Oaspeții își țineau mâinile deasupra unui lighean deasupra căruia se spălau cu apa ce li se turna din o cană. Ceremonia aceasta se făcea totdeauna la fel. De altfel iată cum a tradus pasagiul acesta D. Murnu, care se ține fidel de text:

Aduse apă de spălat pe mână

O fată într'un frumos ibric de aur.

Pe un lighean de-argint ca să se spele. (v. Od. pg.5)

Deosebirea e, cum se vede, mare. Dar să trecem la alte pasagii.

La pg. 15 D. P. traduce (v. 160—3 din C. I) astfel:

Starea-i a omului căruia poate osemintele dalbe
Zac înălbite de ploii te miri în ce parte a lumii
Ori putrezesc în pământ...

În text nu e vorba de o astfel de alternativă și nici de putrezirea oaselor în pământ, ceea ce ar fi presupus o prealabilă îngropare a oaselor. Textul spune doar că oasele lui Ulise, albite de ploii, vor fi putrezind undeva pe pământ.

La pg. 66 întâlnim următoarele versuri, ce corespund cu v. 450—2 din C. III.):

Plânsură mândrele flice și filii lui Nestor atuncea;
Plânse și mult venerata-i soție, Euridica...

E vorba de un sacrificiu adus în cinstea zeiței Atena. Când fiul lui Nestor dă juniceii lovitura de grație, femeile și numai ele, scot un chiot ritual, o exclamație de bucurie. La d. Pap. femeile plâng (parcă ar fi membre din Societatea pentru ocrotirea animalelor!), ba chiar și filii. În text stă, nuro-

departe); pg. 82 (și numai decât argiana); pg. 81 și chiar frumusețe); pg. 84, (ii ucide pe dată); pg. 163, (crainicul îi mai aduse) tot acolo (împodobit doar cu ținte); pg. 165 (și-l scoate din casă pe-afară); pg. 180 (dând foc pe la corturi), și tot acolo (păreri cam în trei împărțite); pg. 196 (cine sănteți și voi), etc., etc.

rie, căci numai fémelle, repet, scoteau acest chiot la sacrificii, conform unui uz străvechiu. „In timpurile omerice — spune P. Stengel (în tratatul său *Die griech. Kulturaertztümer*, ed. II-a, 1898, din colecția *Handbuch d. Kl. Alt.Wissenschaft*, V, 3, pg. 101) femelle prezente la o jertfă scoteau un chiot de bucurie, când animalul primea lovitura mortală.“ Și acest autor se referă tocmai la versurile de care ne ocupăm.

Cum se explică această greșală? La Caragiani, singurul izvor care-i slujește chiar de text Dlui P., verbul corespunzător din text e tradus prin *șipară*. Elenistul ieșan, care nu înțelege nici măcar traducerea română a lui Caragiani, preschimbă acest cuvânt în *plânsură*.

La pg. 14 Dl P. traduce:

Fără de veste dau busna deodată toți pețitorii
Și se reped și s'așează deavalma pe scaune, 'n tronuri.

Iată ce spune textul, în traduceri conștiințioase: (C. I, v. 144—5) „On vit alors entrer les fougueux prétendants: en ligne, ils prenaient leurs place aux sièges et fauteuils“. (Bérard). Caragiani însuși, din care se inspiră atât de des (prea des) Dl P., traduce astfel: „Intrară și mândrii pețitori, care apoi se puseră să seadă la rând (nu de-avalma. N. Aut.) pe jelturi și scaune“. E cu totul altceva! Pețitorii Penelopei nu se grămădesc ca cerșetorii la masă, căci nu-s niște calici flămânzi.

Un pasagiu din pg. 16 (D. Pap.).

Bietul Laerte... aud că de mult nu mai vine n cetate
Ci pe departe, tot singur, la țară-și petrece viața.
Ci-că o biată bătrână îi mai face ceva de mâncare,
Când ostenit se întoarce acasă din via mânăoasă.

Tălmăcitorul, pur și simplu, n'a înțeles textul, în care se spune: „...car on me dit qu' en ville, il ne vient plus jamais, qu'il vit aux champs, dans la retraite et le chagrin, qu' une vieille lui sert le manger et le boire, quand ses membres sont las d'avoir trainé long temps sur son coteau de vigne...“ Eroul Laerte nu se întoarce acasă, ci doarme în vie pe frunze, cum se vede din C. X., v. 191 și următoarele.

La pg. 19, dăm de următorul pasagiu:

Poate întâlnești vreun om care știe să-ți spună o veste
Chiar de la Zeus, al faimei răspânditor între oameni.

când Omer spune: „interroge les gens ou recueille de Zeus, l'une de ces rumeurs...“ (Bérard). Aici e o alternativă, pe care traducătorul o desființează.

Dar acestea-s greșeli mai mărunte. În alte părți — din nefericire extrem de numeroase — traducătorul răstălmăcește total sensul. Iată o scenă din carta I, (la d P. pag. 13), unde-i vorba de desfătările cu care pețitorii își petrec vremea. Ei șed, tolăniți pe piei de taur, în fața porților palatului. Dl Murnu traduce prin „prispă“; Caragiani redă prin „înaintea ușelor“ (sic). Cel mai recent traducător al Odiseei, bagă pe pețitori în palat. Această greșală atrage altele după ea căci toată scena e fals redată. Intr'adevăr, când sosește Athena, sub chipul lui Menthes, și se oprește, cum făceau oaspeții, în pridvor, lângă ușile palatului, Telemac se ridică dintre pețitori, se duce drept la uși ia pe Athena și apoi intră în palat, urmat de Zeiță. Dar nu numai atât: Ceva mai jos, (v. 144—5), la pasajul deja discutat, pețitorii intră în palat, căci până'acum șezuseră afară.

Evident, că Dl P. a omis din traducerea sa cuvântul pridvor care îl incurcă, pentrucă Dsa nu înțelege textul. Dar contextul îl dă de gol că n'a priceput această scenă.

Cam în acest fel traduce elenistul ieșan multe, multe pasagii din original. Aș putea alcătui o broșură întreagă, dacă aș vrea să semnalez toate erorile de acest fel, erori care — veți conveni — sânt fundamentale, pentrucă strică cu totul imaginea creată de Omer.

Dar, ca să conving deplin chiar pe cel mai rebel cititor, voi mai adăoga o serie. Iată la pag. 23, găsim la cel mai recent traducător al Odiseei versul următor:

Astfel vorbi, far pe dânsii fiorul și spaima-i cuprinde,
când în original e puternica imagină atât de des repetată de Omer: „astfel zise (sic); iar ei toți mușcându-și buzele cu dinții, se mirau că Telemac...“ (Carag. pag. 9).

În C. IV, v. 85—95, e vorba de scena petrecută între Menelau și cei doi tineri oaspeți ai săi, Telemac și fiul lui Nestor, Vorbind de rătăcirile sale după război, faimosul erou se plângea de nenorocirile lui, și — ca un răspuns la mirarea pe care tinerii oaspeți o manifestase pentru bogățiile palatului regal al soțului Elenei — adăoga: „Nu, n'am nici o bucurie să fiu stăpân pe această avere“. (v. 93).

Profesorul ieșan traduce astfel v. 85—6. (pg. 74).

... unde cresc mieii
Fără de coarne și oile fată trei miei deodată.
Textul spune însă: „La miei le crește coarnele deodată
Și oile pe an de trei ori fată. (Murnu pg. 54).

Așa e și la Caragiani, și la Voss și la Bérard și la toți.
Mai departe Dl P. traduce v. 91—92 (pag. 74) astfel:

Tot adunând bogății, oarecine prin înșelăciune
Sau ajutat de-o vicleană pe frate-meu ucisese.

(E vorba deuciderea lui Agamémnon de către Clitemnestra și Egist). D. Murnu traduce altfel și pe drept, căci așa stă în text:

„Ci'n vreme ce-mi agoniseam avere,
Cutreerând melegurile albe,
Pe frate-meu nu altul îl ucise.
Hotiș, pe nevastite, prin trădarea
Soției lui cea proclată. (pg. 545).

Menelau știa perfect cine l-a ucis pe fratele său,, dar din scârbă nu vrea să-i pomenească numele. Ce caută atunci acel nenorocit sau din traducerea dlui P., sau care înșinuiază ideea că soțul Elenei nu știa cum a murit frate-său? Dar el o știa foarte bine; i-o spusese Proteu. Iată cum cu o umplutură (căci Dl P. a introdus pe sau, ca să-i iasă o silabă pentru exametru), așa de neînsemnată în aparență, strică tot pasajul.

Dar neînțelegerea traducătorului se vedește mai bine câteva rânduri mai jos (v. 94—6). pg. 75.

Eu socotesc c'ați aflat din gura părinților vostri
Cum, după trudnice lupte, am cuprins și surpat o cetate.
Ce mai de lume-am prădat și ce de comori prețioase!

Aci traducătorul n'a înțeles absolut nimic din text. Mai întâi în cele 2 versuri din urmă nu e vorba de Troia, ci de palatul lui Menelau. Dar să dăm alături o traducere corectă: „Vos péres, quels qu'il soient, ont du vous le conter: (de fapt: le veți auzi — e vorba în primul din aceste versuri, de păta-niile lui Menelau la Troia — cum traduce Caragiani și cum e just, pentrucă Menelau se adresează lui Telemac, al cărui tată avea să se întoarcă acasă) que de maux j'ai soufferts, quel foyer j'ai perdu, peuplé d'etres si chers, avec une si belle et si grande opulense...“ (Bérard vol. I, pg. 80).

În aceste versuri e vorba, nu de prăzile luate de Menelau dela Troia, cum greșit a înțeles Dl P., ci de pierderile suferite de erou, în propria lui casă, când a venit Paris de a răpit pe Elena, și, odată cu ea, tot ce era mai de preț în casă, cât și o mulțime de slugi pe care fugarii le-au luat cu ei. De aceea Pierron, excelentul comentator francez al poemelor omerice, în ediția lui savantă, (L'Odissée, Paris 1875) interpretând aceste versuri, face observația următoare (pg. 144, vol. I): *Paris et Hélène avalent emporté de Sparte d'immenses trésors... Ils n'avaient pu les faire parvenir à la mer, sans l'aide d'une partie des gens du palais*. De aceea — cu drept cuvânt, conform cu textul — și Dl Murnu traduce astfel aceste versuri:

³⁾ E adevărat că greșala e împrumutată dela Caragiani, dar asta nu e o scuză pentru un om care e dator să cerceteze și textul, și dicționarele.

Veți fi știind și voi din auzite
Dela părinți, oricare vor fi dânsii,
Ce multe am mai pățit; mi se prădase
Palatul meu cuprinzător de multe
Și mari comori. (pag. 54).

La pg. 25 (trad. Pap.) întâlnim versul:

Astfel vorbia Telemac, cî'n suflet altminteri gândise,
când textul spune, cu totul altceva și anume:

Așa vorbi, deși știa în sine
C'a fost zeța înrupată'n oaspe. (Murnu, Odis. pag. 14).

De unde a scos Dl P. interpretarea Dsale, mister! :

Dar iată și greșeli mai amuzante, care, uneori, dau traducerii acesteia aerul unei parodii: Nausica pleacă de acasă cu un car tras de **catări**. La prof. ieșan, acești **catări** se transformă subit (pg. 139, Cântul VI) în **măgăruși** pentru ca, pe drumul întoarcerii, înainte de sosi acasă, să-și recapete forma de **catări**!!

Am arătat câteva exemple de pasagii întregi ai căror sens a fost falsificat pe deantregul. Expresii sau cuvinte izolate, rău, adică anapoda traduse, se întâlnesc mai la fiecare pagină. Exemple: pg. 72, Craiul Menelau „oftă din adânc“, în loc de „se oțeri, se indignă“ cum traduce și Bérard: **Mais le blond Ménélas, d'un ton fort indigné...** (C. IV, v. 30); pg. 76. (Elena apare mândră ca Artemis cu **arcul de aur**, când în text scrise „cu furca de aur“); la pg. 76, (Elena aduce un **scaun**, care mai jos se preface, la traducătorul nostru, în **pat**); pg. 101, (Traseră plute peste ma-

rea profundă, în loc de: în largul mării); pg. 114, (Calipso, în text, **surăde**; la dl P. „hohoti în răs“); la pg. 116 (arini, plopi și giunépinii (dial. maced.) la dl P. ; în orig. **sânt brazii și încă de cel mai înalți** (ouranomekeis) nu sneapani, niște arbuști chircoți, cu care Ulise n'avea ce face); la pg. 174 și 175 traduce „schiop de picioare“ în loc de „ambidextru, om prin excelență îndemânat“; la pg. 176, în loc de moneda talent, aflăm în traducerea Dlui P. cuvântul **căntar!** (v. 395 VIII); la pg. 192 **cărige**, în loc de **parame, odgoane**; la pg. 195 nu știu de ce, în tălmăcirea colegului dela Iași, vasele Ciclopului **innoată în zăr**, pe când în original se spune, pur și simplu:

Vedeai apoi cum zerul

Se prelingea din vase, din sîstare... (Murnu, pg. 148).

La pg. 199, țarușul ascuțit cu care-i scot ochiul Ciclopului, e de un braț; în text e de un stâncen. Acest braț provine din comentarul ediției mici a lui Pierron, care, referitor la acest vers, vorbește de „une brasse“ pe care elenistul dela Iași, neorientat în limba franceză, i-a tradus prin braț; la pg. 205, cu **beldia** luată dela D. Murnu, colegul dela Iași se apucă să împingă malul, în loc să împingă luntrea dela țarm!!

Ne oprim aci. Un cititor atent mai poate găsi minunății de acestea câte poțeste. Credem, că cele înșirate mai sus sânt suficiente pntu a ne lămuri cum a tradus dl Papacostea prima jumătate din Odiseia.

(Va urma.)

St. Bezedechi.

Problema Transilvaniei în presa franceză

(Spicuiri din activitatea propagandistică a Ligii Culturale)

III*)

Ar fi de dorit, să se cunoască activitatea amănunțită, desfășurată de Secția Ligii culturale la Paris, în anii dela început. E de temut însă, că acest lucru nu se va mai putea face.

Frământările, — întâi neînsemnate, iar mai târziu tot mai accentuate, — din sânul Secției, rivalitățile între membri, amestecul politicei de partid la Centrala Ligii, cu efectele ei dezastruoase la Secții, au sfârșit să înfrângă, de abia după câțiva ani de splendid efort, elanul tineretului pus în serviciul Neamului. Arhiva secției — de cumva a existat! — azi e pierdută. E mai mult decât probabil, că destrămându-se Secția, documentele, cari ar putea să fie lămuritoare în multe privințe, s'au nimerit, sau în cazul cel mai bun, au fost răsfirate pe la diferiți membri. Eventuala lor publicare ar fi oricând binevenită, lămurindu-se prin această luptă admirabilă dusă de tineretul universitar român în fața opiniei publice franceze — și celei europene, în general — pentru cauza transilvăneană, în perioada pe care am putea-o numi eroică a luptelor noastre naționale. Membrii în viață ai pleiadei minunate de atunci — pe cari din o rezervă comprehensibilă nu vreau să-i numesc — mai datorează această însemnată contribuție pentru istoricul care va cerceta procesul de frământare al poporului românesc pentru marele ceas al regăsirii.

Trezindu-se în presa franceză prin logica împrejurărilor, un interes mereu crescând față de problema naționalităților din fosta monarhie habsburgică, era firesc, ca în ce privește pe Români

*) Vezi începutul în Nrele 17—18, 1930 și No. 1—1931 al Soc. de Măine.

din Transilvania, să se urmărească impresia pe care soartea lor vitregă o putea produce în Regatul vecin. Astfel găsim aprecieri foarte favorabile cu privire la apariția Ligii Culturale. Căci iată de exemplu cum comentează *Le Mémorial Diplomatique* în numărul din 14 Februarie 1891 inaugurarea Ligii culturale la București: „Întreprinderea de asimilare violentă la care se dedau Maghiarii în Transilvania, și ce a format subiectul unui articol publicat în ultimul număr al nostru, a determinat la București crearea unei Ligi pentru dezvoltarea instrucțiunii școlare la Românii cari se află în afară de România“.

Iar mai departe:

„Opera de maghiarizare este atât de activ condusă de către Liga maghiară (Erdélyi Magyar Kultur Egylet), încât ea numără în momentul de față mai mult decât douăzeci mii de aderenți, împărțiți în șizecișuina secții, și dispune pentru agitații, care este scopul ei, de un capital întrecând un milion de franci“.

Ziarul speră că și Liga pentru unitatea culturală română va ajunge încurând la cel puțin așa o înflorire, dacă nu mai mare, ca Liga maghiară înființată la 1885. Triumful ei va veni cu siguranță, fiindcă apără dreptatea absolută. Românii liberi ai României să aibă mai trează ca oricând amintirea jumătății celeialalte a rasei lor, persecutată în ceea ce ea are mai sfânt: pseudo-civilizația maghiară proscrisă limba și amenințată Biserica ei națională; să n'o uite niciodată!“

Sforțările Ligii vor trebui să se îndrepte mai ales spre Transilvania „leagănul elementului etnic românesc“.

„Toți prietenii libertății, partizanii egalității juste, vor aplauda eforturile ei (ale Ligii!), vor urmări cu simpatie mersul acțiunii ei, dacă această acțiune va fi înțeleaptă, fermă și hotărâtă“.

Urmează apoi „apelul“ Ligii în întregime. Nu mai puțin favorabil scrie despre Ligă, între altele *L'Europe et La Gazette Diplomatique* în numărul din 12 Februarie al aceluiaș an.

Cu privire la Secția parisiiană a Ligii culturale, *L'Europe et la Gazette Diplomatique*, vorbind în numărul din 26 Februarie 1891 despre progresele Ligii în țară și anunțând înființarea unei Secții la Anvers, amintește că o mișcare asemănătoare s'a produs și în colonia românească din Paris, și că, pentru acest scop, un comitet de inițiativă este pe cale de a se forma.

Le Mémorial Diplomatique în 7 Martie 1891 informează că acest comitet de acțiune s'a și format în 23 Februarie. Inființarea definitivă a Secției este anunțată în numărul din 21 Martie al aceluiaș an. Ea numără 24 membri. Comitetul dirigent este compus din 11 membri, dintre cari zece sunt aleși. Aceștia sunt: *C. Alimănișteanu, Antonescu Teoharie, Brătianu Stroe, Comșia, Demetrescu M., Mitescu, Miculescu, Ocășianu, Popp N., și Radovici Ioan*. Al 11-lea membru a fost ales ulterior în persoana lui *Nanu*, dupăcum se vede din informația apărută în *L'Europe* la 2 Aprilie 1891.

Secția din Paris a desfășurat o propagandă deosebit de activă, prin grai viu și scris, la tribună, prin presă și în diferite alte ocazii.

Sufletul Secției a fost *Stroe Brătianu*, fiul lui *Dimătrie Brătianu*. Moartea lui năpraznică — a murit la vârsta de 22 ani în tuberculoză galopantă — l-a împiedecat să-și valorifice pe deplin deosebitele sale însușiri. Viața publică românească a pierdut prin el un factor însemnat. A lucrat și în ziaristică. A publicat articole despre problemele românești în revista lunară *La Revue des Revues*, sub pseudonimul „*Oreste*“. Se crede că dânsul ar fi fost acela, care a căștigat cauzei românești pe *Juliette Adam*, directoarea de la *Nouvelle Revue*.

Un element nu mai puțin valoros a fost *G. Ocășianu*. Român din Scheii Brașovului, emigrat în țară, este expulzat în 1885, la intervenția guvernului maghiar, de către guvernul liberal al lui *Ion Brătianu*, ca autor al manifestului revoluționar lansat ardelenilor cu ocazia centenarului revoluției lui Horia. Manifestul a apărut în numele societății „*Carpați*“ al ardelenilor emigrați, în fruntea căreia se afla *Ocășianu* cu *Alexandru Ciurcu* și *Secoșan*, expulzați și ei.

La Paris, *Ocășianu*, în calitatea sa de corespondent al ziarelor din București, și-a creat valoroase legături în cercurile ziaristice. E foarte probabil, că o seamă de informațiuni referitoare la Transilvania, au fost imprimate, sau chiar redactate de dânsul. Colaborează la ziarul *Le Mémorial Diplomatique*, iar numărul din 24—25 Octombrie al ziarului *L'Époque* publică un articol de fond semnat *G. Ocășianu*. Articolul are ca titlu: *Les Nationalités en Autriche-Hongrie*. E de notat că *L'Époque*, ziar internațional, politic, literar și financiar, militază mai ales pentru apropierea eleno-latină, și are în fruntea sa un comitet de patronaj compus din personalități proeminente ca *Eduard Lockray* deputat, și fost ministru; *Contele Douville-Maillefeu* deputat; *Heredia*, fost ministru; *Generalul Türr*; *Raoul Bompard*, consilier municipal; *marquizul de Castrone* și alții. Prezența în comitet a generalului *Türr*, maghiar naturalizat italian, dă uneori o notă filo-ungurească acestei publicații. Mai colaborează la acest ziar, cu articole mai mult de

politică internațională, și prințul *Grigorie Sturdza*. În aceste articole însă, chestia românească din Ardeal este deabia atinsă.

Pe lângă activitatea ziaristică, *G. Ocășianu* și-a mai însumat și un rol de conferențiar în capitala Franței, pentru a face cunoscută problema transilvăneană publicului francez. A fost îndeosebi remarcată conferința ținută în sala Societății de Et-nografie, și despre care *Le Mémorial Diplomatique* publică în 25 Iulie 1891 o detaliată dare de seamă. Iată cuvintele de introducere al acestui însemnat organ de presă la articolul „*L'Ethnographie de la Transylvanie*“: Sub acest titlu „*Journal Oficial* a publicat în numărul său de Duminecă un extras dintr'o conferință, ținută la Societatea de Et-nografie sub prezența D-lui *Léon de Rosny*, de către dl *G. Ocășianu*. Conferențiarul este un prieten și colaborator al nostru. Ne facem plăcerea să reproducem rândurile publicate de către *Jurnalul Oficial*, și de a afirma din nou simpatiile noastre pentru cauza Românilor din Transilvania și Ungaria...“

Conferențiarul examinează situația internă din Monarhia habsburgică în baza datelor statistice. Mărginindu-se la teritoriul dincolo de Leitha, insistă în cele din urmă asupra luptelor între naționalități, din cauza spiritului de dominație al Maghiarilor, fapt despre care „o mare parte a presei franceze n'are decât o foarte vagă idee“.

Informațiuni și dări de seamă despre această conferință au mai apărut și în alte ziare franceze.

Merită să reținem intervenția entuziastă dela sfârșitul conferinței, în favoarea cauzei românești, alui *Jules Delafosse*. Deputatul de la Calvados se ridică împotriva simpatiei pe care o mai poartă anumiți Francezi pentru Unguri, din cauza lui *Kossuth* și a revoluției lor din 1848. Ungurii sunt liberali numai pentru ei, însă sunt totodată dornici de a stăpâni. Ei sunt dușmanii Franței, din motive de politică internațională. „Ar fi bine — încheie deputatul de Calvados — să ne dăm seama de acest lucru, iar presa, în zilele când se ocupă de străinătate, să renunțe a-și bate joc de cetitori cu mărturisirea simpatiilor pe care Franța le-ar avea pentru Ungaria și Ungaria pentru Franța. Această solidaritate a inimilor între Maghiari și noi este o curată nerozie. Interesele noastre sunt din contră cu naționalitățile, cari scutură jugul dualizmului austro-maghiar și caută să câștige, cu autonomia lor, partea de influență, care le revine în imperiu, și acolo unde sunt interesele noastre, trebuie să fie și simpatiile noastre“. (Le Mém. Dipl. 25/VII. 1891).

G. Ocășianu a mai ținut o serie de 6 conferințe în sala Capușinilor din Paris, cu titlul: „*Roumains et Maghiars*“.

Despre prima conferință *Le Mémorial Diplomatique* are în numărul din 17 Octombrie o amănunțită dare de seamă.

E locul să pomenim încă odată de sprijinul ce l-a dat totdeauna Românilor, și cauzei lor. *Emil Picot*. Casa lui era des cercetată de către personalități pariziene, precum și de Români. Cu prilejul convenirilor, într'o ambianță românească, în casa unui mare prieten al Românilor, s'au desbătut nu odată probleme românești. Și *Emil Picot* știa să ne fie un neîntrecut propagandist. Mărturia? Una din multe, o corespondență a lui *Ocășianu* pentru *Gazeta Transilvaniei*, apărută în 18/30 Mai 1891. Corespondența e datată din 24 Mai.

„Eri, Sâmbătă séra — serie *Ocășianu* — d. *Emil Picot*, profesorul de limba și literatura română la școala de limbile orientale vivante, a bine-voitu se întrunească la unu punciu mai mulți studenți și

membri ai coloniei române din Parisu. Onorurile seratei le-a făcutu dómna Picot c'o grație încântătoare. Erau de față fiii ilustrului filo-románu, unu nepotu și o nepótá a familiei, precum și mai mulți bărbați francezi de distincțiune, dintre cari relá-vámu prezența numai a căpitanului de statu-majoru în activitate D. *Lamouche*. Căpitanul francezu e un bun cunoscătoru alú limbii și literaturii nóstre ceea ce i-a înlesnitu a se înțelege în limba nóstră, dulce și armoniósă, cum o numesce d-sa, cu mulți dintre noi.

Intrunirea s'a ținutu într'unu vastu salonu ornatu cu ceramica țeriloru Europii orientale. Plosci și talere din Románia, Transilvania, Macedonia etc. tóte adumbrite d'unu mândru steagu tricoloru románu luau ochii și excitau admirația tuturoru pentru aranjamentulu artisticu ce le unia în felurimea și numărulu loru. După ce fiá-care dintre noi avú onórea a întreține cu amabilulu nostru savantu câte o scurtă conversațiune, fiá despre faimosul *Memoiriu* alu studențiloru din București, or despre situațiunea Románilor din Austriá, fiá despre literatura română modernă și viitorulu ei, urmară câte-va declamațiuni artistice executate. D. Broscărescu din Craiova, declamă *Mihnea Vodă* și *Madona* și *Venera*, nepotulu dlui Picot: *La Conscience* de V. Hu gó, căria urmă unu jovial cântecu francesu privitoru la trista pătaniá a unui studentu refusatú la bacalaureatu de 6—7 ori. De sine se înțelege, că cei 30—40 de invitați au aplaudatu căldurosú pe cei doi eroi ai serii. În intervale Dómna Picot esecuta gingáse hore románesci, umpléndu inimile tuturoru de duiósele accente ale patrii nóstre a tátu de îndepártate de Franța cea iubită și de sórtea ei mai bună, ascunsă încă în viitorulu negurosú.

Serata s'a terminatu pe la miedulu nopții. Fiá-care din noi au dusu cu sine cele mai dulci impresiuni atátu pentru gingása amabilitate a familiei Picotu, câtú și pentru lipsa de ori-ce etichetá fastidiósă. (Picot: *Répertoire historique. Choix de fiches relatives à la Transylvanie et concernant les Roumanis.*)

E de remarcat că — înainte chiar de a fi luat ființă Secțiá parisiană — dela înființarea Ligii încoace, numărul articolelor cu privire la chestia Transilvaniei se înmulțesc. Se poate spune că aceste articole au pornit din inițiativa unor elemente inspirate de idealurile Ligii, și cari au fost apoi încadrate în Secțiá pe cale de înjghebare.

Seria articolelor din *Le Mémorial Diplomatique* s'ar explica — înafară de concepțiá cu privire la política internațională a redacției — prin colaborarea lui *Ocășianu*. Găsim acolo, în numerele din 7 și 21 Febrúarie 1891, două articole întitulate „*Magyars' et Roumains*“, asupra stărilor din Ungaria și în special asupra conflictulu dintre aceste două popoare, din cauza persecuțiunilor ungurești și a politiceii de maghiarizare. Iar în articolul din 28 Febrúarie 1891, vorbind despre statisticele maghiare se ajnge la concluzia că ele constituie un vast escamotaj. „Cum acest escamotaj — se spune în articol — poate ușor să inducă în eroare opinia publică, noi ne propunem să revenim mai amănunțit asupra lui, îndată ce vom fi isprăvit cu cercetările noastre la Cehi și la Románii din Ungaria și Transilvania, cele două popoare cari luptă în linia întâia contra dualizmului austro-ungar.

Astfel, cum am anunțat, o foarte importantă secție a Ligii Culturale s'a consituit la Paris din rândul studenților románi și a coloniei române.

Dat fiind mediul intelectual în care membri parizieni ai acestei Ligi vor putea lucra de aici încolo pentru cauza fraților lor din Transilvania și Un-

garia, este sigur că eforturile lor vor fi cununate cu succes“.

O notă asemănătoare, cu privire la recensământul maghiar din 1890, se află și în *L'Europe* din 19 Febrúarie 1891, cu următoarea concluzie: „*Transleithania* se compune din 12 milioane Unguri, a căror dictatură monstruoasă nu are o altă justificare decât interesele politiceii pangermane“.

Pentru a învederea atmosfera în care se desfășoară viața politică a Románilor de sub stăpânirea ungurească, numărul din 5 Martie 1891 al aceluiași ziar publică un reportaj din Budapesta, cu privire la agresiunea brutală a Maghiarilor contra unei adunări politice românești, la Cluj. E vorba de adunarea protest, din 26 Febrúarie contra legii grădinilor de copii (*Kisededóvó*)

Să mai amintim reflexiunile din 9 și 13 Ianuarie 1891 ale marelui cotidian *Le Siècle*, asupra raporturilor dintre Románi și Unguri, făcute în două mari articole cu titlul tot „*Magyars' et Roumains*“. Autorul examinează situația în mod obiectiv, și caută să pătrundă fondul chestiunii atribuindu-i o importanță europeană. În urma considerațiunilor asupra rasselor din Transilvania, a principiilor naționalităților, iredentism, contraverselor româno-maghiare, etc. concluziile acestor articole sunt defavorabile monarhiei austro-ungare. Simpatia ziarului *Le Siècle* pentru problema Transilvaniei apare ca fiind de o importanță deosebită, dacă considerăm compunerea redacției. Membri redacției ei, în fruntea căreia se afla deputatul *Francois Deloncle*, erau toți, fără deosebire, parlamentari, oameni politici cu greutate în politica țării de atunci. Unii dintre ei au devenit factori hotărâtori în politica Franței și în politica internațională. E destul dacă amintim că personalități ca *Charles Dupuy*, *Lasserre*, *Louis Barthou*, *Georges Leygues* și *Raymond Poincaré* au fost redactori la ziarul *Le Siècle*.

Ori care ar fi fost cauza, sau proveniența acestor articole — și a altora asemănătoare, apărute în presa franceză — ele coincid cu întetirea luptelor naționale din Ardeal, cu apariția Ligii culturale în București, și cu anunțarea operei de lămurire a problemei transilvănene în fața forului internațional.

Inceputul acțiunii de lămurire a opiniei publice europene s'a făcut prin *Memoriul studenților* din București și Iași, răspândit de către Secțiile Ligii.

Ernest Armeanca.

Transilvania istorică

Desenul copertei din nrul trecut al „Societății de málne“ înfățișează Ardealul celor 7 burguri săsești de odinioară, burguri eclipsate de impozanta apariție a țăranilor románi domnitori de astăzi; Ardealul este încadrat pe vecl în statul român, a cărui stemă are în vârf un vultur, simbol al avânturilor și energiilor de totdeauna.

Desenul este făcut în strânsă legătură cu tema unui apel pe care-l va adresa d. prof. universitar Ion Lupas din paginile revistei noastre către generația actuală de istorici pentru a da o cât mai cuprinzătoare atenție trecutulu Transilvaniei, trecut atât de bogat în frământări. Transilvania este una din regiunile cele mai interesante, mai agitate, mai felurite în aspecte ale istoriei universale.

Tocmai deaceea istoricilor contemporani, și îndeosebi celor dela Cluj, le revine această îndatorire de a pătrunde cât mai complect și mai științific tainele provinciei asupra căreia justiția imanentă a istoriei a rostit verdictul de instăpânire a românismului, a cărui coeziune sufletească a ieșit biruitoare peste toate vicisitudinile și artificiele regimurilor trecute.

FIGURI REPREZENTATIVE

Un înfăptuitor: compozitorul Gheorghe Dima

E necontestat că muzica, — ca artă, — pătrunde mai greu ca oricare altă afirmație artistico-culturală în preocupările conștiente ale obștei românești și că e cea mai proaspătă achiziție a culturii noastre. Bizar lucru, fiindcă dacă despre român se spune că-i născut poet, cu și mai mare îndreptățire ar trebui să se spună că-i născut muzicant. Martore sunt cercetările folcloristice din ultimii ani, cari, departe de a fi epuizate, au descoperit deja imense zăcăminte de comori muzicale de o originalitate și varietate senzațională. Bizar și prin faptul că românul, din toate păturile sociale, nu cunoaște nici un moment mai caracteristic al vieții și obiceiurilor sale din care să lipsească muzica, fie și ca factor secundar, însă dând adevăratul farmec acestor clipe solemne, dureroase, sau vesele. Ar fi interesant de urmărit motivul acestei neglijențe aproape voluntare a unui avuț sufletesc de cea mai autentică valoare.

În sfârșit s'a făcut un început în anii de după război. S'au aflat tot mai mulți entuziaști cari s'au convins că în muzica românească zace una din caracteristicile cele mai puternice ale etnicului românesc, și nu e departe timpul când muzica noastră va cunoaște celebritatea și răspândirea cea mai largă întrecând chiar în intensitate celelalte arte, dat fiind graiul internațional, apanajul suveran al muzicii.

Cu cât ne apropiem însă mai mult de acel moment când muzica va ocupa în complexul cultural al poporului românesc locul de cinste ce-l merită, tot mai mult ne încumbă și datoria de a cerceta nu numai izvorul muziceii populare pentru crearea unui stil propriu sensibilității noastre, ci și roadele muncii neobosite a celor câțiva mari dascăli ai trecutului nostru muzical cari au preparat cu trudă zilnică în condițiuni vitrege și adesea ori de-o apăsătoare indiferență terenul prielnic înfăpturilor cutezătoare ale zilei de mâine. Nu e numai un act natural de recunoștință față de acești precursori, ci o necesitate absolut indispensabilă pentru istoria viitoare a muziceii românești. Cercetarea amănunțită a tot ce s'a muncit pe acest teren aproape virgin încă. Mai presus de toate însă o cunoaștere în mase largi a creațiilor marilor noștri înaintași de eri însemnează o îmbogățire automată a avutului

nostru cultural, o mărturie în plus în afirmarea puterilor creatoare ale neamului.

Și precum în literatură nu putem să înconjurăm numele lui Alexandru, Eminescu, Creangă și Caragiale, în pictură ale lui Aman, Grigorescu și Luchian, tot așa în muzică orice român ar trebui să cunoască numele și opera lui Muzicescu, Kiriac și Dima. Ei sunt pentru muzica românească stâlpii de granit, cari susțin edificiul culturii muzicale de azi, ei întruchipează în generoasa lor existență aproape întreagă istoria muziceii românești. Va trebui să vină în curând cineva care să fixeze pentru totdeauna aportul cultural al acestor mari figuri dispărute; studiu foarte interesant dată fiind simultaneitatea activității lor în trei provincii deosebite, caracteristica mediului în care au trăit, cât și influențele studiilor lor, asupra creațiilor atât de diferite ca inspirație, stil și formă.

Ne permitem azi, când din truda plină de pietate a dnei Maria Gh. Dima, cele mai importante lucrări ale compozitorului ardelean Gh. Dima au apărut pe piață, parte retipărite, parte editate pentru prima oară, să deschidem drum cercetătorilor mai autorizați, prin o călduroasă apreciere a acestui mare compozitor, ale cărui lucrări de artă superioară, unice în felul lor în literatura muzicală românească, merită să fie lectura zilnică tuturor aceluia cari vor să-și facă o educație muzicală serioasă.

Trebue să mărturisim fără jenă că saltul, dela meterhaneana, cimpoiul, naiul și of-urile muziceii românești de eri, la sonorități ultra rafinate și muzica atonală, preferată de tinerii noștri compozitori de azi, nu e un fenomen normal. Există aici o lacună primejdioasă dăunătoare culturii noastre. Și aici intervin ca o adevărată binefacere creațiunile lui G. Dima, cari sunt ca fond și formă clasico-romantice în sensul cel mai strict al cuvântului, umplând astfel un gol imens. Toți iubitorii de muzică, cari rămân desorientați, cum e și fatal să fie, în fața muziceii moderne românești, vor găsi în creațiile lui G. Dima ecoul exact al sensibilității lor: fraza melodică nobilă, nealterată de artificialitate, sănătatea robustă a inspirației susținută de rețeaua solidă și logică a armoniei și contrapunctului clasic. Aci este aportul spe-

cific important în creația lui G. Dima, — și care îl situează aparte și cu o treaptă mai sus față de contemporanii săi; soliditatea infaillibilă a pregătirii sale tehnice, care îi dă posibilitatea să rezolve orice problemă cu siguranța inițialului, alungând din operele sale acel diletantism atât de periculos pentru un popor înzestrat ca al nostru, la care inspirația nu merge totdeauna mână în mână cu cunoașterea meșteșugului și suveranitatea bunului gust.

Dima e ceea ce se chiamă un compozitor cult, adică un adânc cunoscător al tainelor meseriei sale, și toate lucrările sale au acel ceva inexprimabil al justefei, propoziției și frumosului, fără de care orice inspirație, cât de genială, rămâne un fragment, o improvizație, o dibuire.

G. Dima mai e, până în ziua de azi, cel mai fecund compozitor român. Operele sale cuprind 67 cântece și balade pe texte românești și germane, partea covârșitoare originală (nu adaptări de melodii populare), 2 liturгии pentru cor mixt și cor de bărbați, 62 irmoase, pricesne, axioane, tropare și cântece funebre; 43 cântece lumesti între care multe melodii populare și cântece vechi românești maestril armonizate, toate pentru cor mixt; 28 cântece lumesti și 14 bisericesti pentru cor de bărbați; 10 coruri potrivite pentru licee; 7 coruri pentru trei voci egale; 6 cântece pentru o voce și orchestră; 2 piese pentru pian și în sfârșit fundamentalele lucrări pentru cor mixt, soli și orchestră: „Salvum fac regem“, „Mama lui Ștefan cel Mare“, „Iată hora se pornește“, „Cantată“ și două imnuri festive.

Precum se vede o prodigioasă creație aproape în întregime necunoscută iubitorilor de muzică, echivalând cu o comoară ascunsă pe care avem datoria s'o desgroapăm și să stăruim pentru răspândirea ei în cele mai largi cercuri.

După o selecție îngrijită dna Maria G. Dima a tipărit cu ajutorul Ministerului Instrucțiunii. 21 volume bogate din creațiile marului său sot. Din acestea 7 conțin lieduri și balade pentru o voce cu acompaniament de pian, și nu putem a nu atrage atenția cântăreților români, profesioniști și amatori, asupra acestor inspirate pagini unice în literatura noastră muzicală. Patru volume conțin bisericesti, pentru cor mixt din cari nu putem să nu cităm pe cele care ne par neegalate în frumuseța lor: „Cu trupul lui Hristos“, „Gustați și vedeți“, „De frumuseța fecioriei tale“, „De tine se bucură“ și

trei irmoase cu adevărat înălțătoare. Două volume conțin cântări funebre, două coruri lumesti, trei cântece pentru voce și pian și cele două liturgii.

Compozițiile lui G. Dima nu sunt ușoare. Ele cer atât solistului, cât și ansamblului coral, o cultură muzicală superioară capabilă de eforturi serioase. Armonia e bogată și uneori cu îndrăznețe modulări; inspirația sa nobilă fuge de orice efect efem și se menține la nivelul artei apusene.

Și ca să terminăm aceste prea scurte și neindestulătoare aprecieri informative, cităm din revista muzicală din Leipzig „Neue Zeitschrift für Musik“ anul 1889, cu prilejul apariției primelor lieduri

ale lui G. Dima, următoarele: „G. Dima este un talent. El are un simț fin pentru psihologia cântărilor pe care le compune și pe care le modifică după individualitatea sa. Individualitatea sa e românească cu toată cultura sa germană. Din punctul acesta de vedere trebuie judecat Dima ca compozitor. El a învățat mult și știe foarte bine să se servească de această învățătură; el creiază din adâncul firei sale, dar totodată legat de caracteristicul propriu elementului românesc“.

N. B. Un catalog amănunțit al operilor lui Dima să găsește la librăria Ioan Király, Cluj, Piața Unirei.

Ana Volleanu-Nicoară

Pentru o Europă mai bună . . .

Manifestul scriitorilor francezi și răspunsul scriitorilor germani

În cele ce urmează publicăm un schimb de declarații, cari vor trebui să dea gândit și opiniei noastre publice.

186 scriitori, artiști și învățați francezi au publicat un „Manifest“, căruia i-au răspuns 199 scriitori, artiști și învățați germani. Și deoparte și de cealaltă se dă *tipul de alarmă: se prăbușește civilizația Europei, dacă perseverăm în înarmări și în riposte virulente, fără de a căuta ce ne unește! Salvați viitorul cultural al Europei!*

Să n'aibă îndreptățire acest strigăt de durere? Ascultați argumentarea:

Manifestul tineretului francez din jurul revistei „Notre temps“, (1931).

„În ceasul în care Europa trebuie să se organizeze sau să piară și nu poate să se organizeze decât cu pacificarea spiritelor și în uitarea resentimentelor, subsemnații intelectuali francezi se ridică cu tărie, ori unde s'ar produce, în orice țări, împotriva rumoarei războiului, întreținută de pricinuitoarii de disordine, interesați, orbi sau criminali.

„Nu înțeleg să rămână indiferenți în fața unor astfel de campanii, și — oricare ar fi urmarea unor astfel de evenimente, — pretind să lupte cu toate mijloacele, cari le stau la dispoziție, împotriva revenirii unei catastrofe, în care s'ar prăbuși civilizația.

„Cunosc tot ce amenință pacea într-alte țări, și așteaptă ca intelectualii streini să poarte o acțiune contra exceselor naționalismelor lor, după cum ei înșiși sunt rezoluți să susțină o acțiune împotriva acelor a naționalismu-

lui francez.

„Ei afirmă că adevărata față a Franței nu este ura și războiul, ci *justiția și pacea și protestează contra escitărilor șoviniste*, cari tind să o desfigureze.

„Nu-și pun orgoliul într'o politică de prestigiu, care duce la ruina și care este perimată, netrebând să fie de aici înainte determinată adevărata misiune a unui popor mare prin politica armelor, ci de aceea a rațiunii.

„Declară că, dacă vrei pacea, trebuie să o vrei țară de ezitare și fără de ambiguitate, că fiecare trebuie să-și ia în privința aceasta toată responsabilitatea și că un războiu, în care atitudinea Franței ar avea partea sa de greșeli, ar pune, crud, inima lor de francezi în contradicție cu *conștiința lor de oameni*.

Astfel doresc ei, pentru viitorul și onoarea țării lor, să acționeze Europa ca țara lor și nu împotriva ei și că, pentru a ajunge până acolo, să știm să o rupem pe față cu politica forței care comandă pretutindeni raporturile între popoare, de mai bine de un secol. Importă deci ca această țară, bogată într'un trecut generos, să îndrăznească de a proclama că noua Europă și înțelegerea franco-germană, care este cheia de boltă, nu vor putea să se nască decât din acorduri liber consimțite, din partea unor popoare liniștite“.

Urmează iscăliturile a 186 de scriitori și artiști francezi, între cari: Roland Dorgelès, Joseph Delteil, Luc Durtain, Alfred Fabre-Luce, Henri Fauconnier, I. Chardon, Arthur Honegger, Jaques

de Lacretelle, Maurice Martin du Gard, Paul Morand, Paul Reboux, Gaston Riou, Jules Romains, Jean Rostand, Alfred Savoir, Jean Sarmant, André Thérive, Charles Vildrac, Bernhard Zimmer, Jean Cocteau, Marcel Pagnol, Maurice Rostand, Julien Benda, André Lamandé.

(Textul a apărut și în „Les nouvelles littéraires“, 17. I. 1931).

Apelului acestuia francez, i-au răspuns 199 scriitori, artiști și învățați germani în terminii următorii:¹⁾

„Am luat la cunoștință, cuprinși de emoțiune și de o adâncă mulțumire, că dvoastră vreți o Europă nouă, pacinică și că tindeți spre înfăptuirea mai întâi de toate în urma înțelegerii între țările noastre amândouă. Credem, împreună cu dv., că numai tratate libere între popoarele Europei pot să asigure viitorul lor comun.

„Luăm la cunoștință cu o deosebită bucurie și cordialitate declarația intelectualilor francezi, că au început acțiunea împotriva celor ce vreau războiul în țara lor. Vom lua aceeași luptă și noi, în țara noastră. Poporul german i s'au impus poveri sufletești și materiale, pe cari le simte ca nedrepte și insuportabile. O spunem aceasta, nu ca să disputăm sau ca să socotim suferințele popoarelor unul față de altul, ci ca să câștigăm bazele unei adevărate împăcări.

Țările noastre amândouă trebuie să rămână la unison pe baza *umanității*, care ne poruncește ca să nu sacrificăm popoarele, ci să lucrăm pentru ele. După părerea noastră trebuie să fie proxima noastră țintă comunitatea franco-germană, spre care să ne încordăm toate puterile.

„Invităm pe intelectualii francezi să discute cu noi pe față și fără de reticențe mijloacele, prin cari vom putea să ajungem la o adevărată aplanare și la o pace finală. Formați cu noi un *for al conștiinței* de o lipsă desăvârșită de teamă, apropiați-vă de noi, ca împreună să servim misiunea noastră înaltă: *creierea unei Europe nouă!*“

Între cei 199 subscriitori se află nume ca: Prof. Binding, Walter Bloem, Th. Däubler, Berh. Kellermann, Heinrich Mann, Thomas Mann, Walter von Molr, Jakob Schaffner, Wilhelm v. Scholz, Klara Viebig, J. Wassermann, Theodor Wolff, Fedor v. Zobeltitz, Arnold Zweig.

¹⁾ Textul în *Prager Presse* 28, II, 1931.

BULETIN BIBLIOGRAFIC X.

Publicat de **Ion Mușlea**
Bibliotecar la Biblioteca Universității din Cluj.

(Urmare)

- Eremia, Constantin I. Ocupațiunea indirectă în școlile primare. Prefața de Ilie Ghibănescu. Bălți, 1930. Tip. Seegal. 8° 37 p. 1 f. (2290—1930).
- Hăjdeu, Al. Un filozof mistic. Din rusește de M. Majewski. Cu o prefață de Em. Grigoraș. Buc. 1930. Socec & Co. 8° 23 p. (2222—1930).
- Kirițescu, Constantin. Educația fizică parte fundamentală a educației școlare integrale. Buc. 1930. „Cartea Rom.” 8° 187 p. (2527—1930). Lei 70.—
- Loewenstein, Th. Școala și orientarea profesională. Cu o prefață de G. G. Antonescu. Buc. [1930]. „Cultura Rom.” 8° 136 p. (Din publicațiile Institutului Pedagogic Român.). (2670—1930). Lei 60.—
- Mărgineanu, Nicolae. Psihologia germană contemporană. Cluj, 1930. Tip. Cartea Rom. 8° X, 348 p. (Studii și cercetări psihologice No. 7). (2488—1930). Lei 200.—
- Pius al XI-lea. Educația tinerimii. Enciclica Sf. Părinte al Romei Papa — „divini illius magistri” 31 Decembrie 1929. Blaj, 1930. Tip. Seminarului teol. gr.-cat. 8° 44 p. (1998—1930).
- Reorganizarea învățământului teologic. Academii de teologie din Ardeal. Sibiu, 1930. Tip. Archidiecezană. 8° 18 p. (3047—1930).
- Săulescu, N. Sp. Chestiuni de educație morală și socială. Buc. 1930. /Tip. „Luptă”. 8° 130 p. (2569—1930). Lei 50.—
- Théodoresco, Raoul. Le surmenage dans l'enseignement secondaire. Rapport officiel présenté par —. Paris, 1930. Jouve & Cie, éditeurs. 8° 1 f. 16 p. (XII-e Congrès international — Bruxelles — 1930) (3063—1930).
- LITERATURĂ. ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ.**
- Carp, O. (G. Proca). Rândunel. Povestiri, icoane și impresii. Ediție nouă, revăzută și întregită. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 127 p. (170—1931). Lei 100.—
- Constant, Eugen. Incrustări în rama bibliotecii. Schițe critice. Craiova, 1930. Tip. Prietenii Științei. 8° 124 p. (3134—1930).
- Dessila, Octav. București orașul prăbușirilor. Roman. Buc. 1930. „Cartea Rom.” 8° 292 p. 1 f. (3099—1930). Lei 100.—
- Donici, Leon. Floare amară. Traducere din rusește de G. M. Ivanov. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 217 p. 1 f. (Colecția „Ileana”) (3102—1930). Lei 75.—
- Iorga, N. Fiul cel pierdut. Dramă în 3 acte. Ploiești, 1930. Tip. „Datina Rom.” Vălenii-de-M. 8° 68 p. (Biblioteca Școlii Secundare No. 8). (420—1931). Lei 30.—
- Mihăescu, Nicolae și Sandu Viroagă. Ingerii pământului. Poezii. Buc. 1930. Edit. „Curierul Jud.” 8° 79 p. 2 f. (52—1931). Lei 60.—
- Mihăescu-Râmnic, Nicolae. La umbra nucului. Cu o prefață de N. Bătzaria. Buc. 1930. Edit. „Curierul Jud.” 16° 91 p. 1 f. (Povestiri populare No. 3.) (63—1931). Lei 25.—
- Partenie, P. Nu e caz de divorț. Nuvele, schițe, amintiri. [Buc.] 1930. Impr. Penit. „Văcărești”. 8° 2 f. 197 p. 1 f. (11—1931). Lei 70.—
- Petrescu, Camil. Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de războiu. Roman. Tomul I—II. Buc. /1930/. Edit. „Cultura Națională. /Impr. Națională/. 8° I/307 p. 2 f. II/213 p. 1 f. (3079—1930). Lei 160.—
- Stănoiu, Damian. Demonul lui Codin. Roman. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 313 p. 2 f. (3098—1930). Lei 96.—
- Stolan, Victor. Boeri de sânge. Dramă în 4 acte (Versuri). Cu o prefață de Gh. Ghibănescu. Iași, 1930. Tip. „Tatarasi”. 8° IV, 71 p. (3067—1930). Lei 60.—
- Treboniu, Virgil și Grigore Ancu. Amorul în noapte. Poemă. Buc. 1930. Națională. 8° 15 p. (351—1931).
- ETNOGRAFIE. FOLKLOR.**
- Arbore, Al. P. Noi informațiuni etnografice, istorice și statistice asupra Dobrogei și a regiunilor basarabene înveci-
- nate Dunărei. Extras din „Analele Dobrogei”. Anul XI, 1930, p. 65—94. Cernăuți, 1930. „Glasul Buc.” 8° 1 f. (3110—1930).
- Bilețchi-Oprisanu, Axentie. Din comorile neamului nostru. Datini, orațiuni, cântece și strigături de nuntă. Cernăuți, 1930. Edit. Autorului. /Tip. „Glasul Buc.”/. 8° 39 p. (1974—1930). Lei 60.—
- Diaconu, Ion Ținutul Vrancei. I. Etnografie-folklor-dialectologie. Buc. 1930. Socec & Co. 8° CXI, 288 p. (Institutul de filologie și folklor) (122—1931).
- Folelor pornografic bănățean. (Partea hazlie). Adunate din popor de Emilian Novacovicu. Anul 1930. Oravița, Tip. Iosif Kaden. 16° 1 f. 92 p. 2 f. (7—1931).
- Jocuri copilărești bănățene, adunate de Emilian Novacovicu. Anul 1928. Oravița, [1930]. Tip. Iosif Kaden. 16° 48 p. 4 f. (1777—1930). Lei 15.—
- Moraru, Tiberiu. Câteva contribuțiuni la oieritul Evreilor maramureșeni. Extras din Lucrările Institutului de geografie al Univ. din Cluj. Vol. IV. pp. 185—203. Cluj, 1930. Tip. „Ardealul”. 8° 2 f. 3 planșe. (3092—1930).
- Mușlea, Ion. Obiceiul Junilor brașoveni. Studiu de folklor. Din „Lucrările Inst. de geografie al Univ. din Cluj”. Cluj, 1930. „Ardealul” 8° 1 f. 74 p. 4 planșe. (3093—1930).
- ISTORIE. GEOGRAFIE. BIOGRAFII.**
- Bumbăcescu-Frisciceanu, Eugenia. Viața și opera prof. Gh. Stănculeanu. /Teză Cluj/. Cluj, 1930. Tip. „Cartea Rom.” 8° 59 p. 2 planșe (98—1931).
- Chindea, Teodor. Contribuții la istoria Românilor din Giurgheul-Ciucului. Gheorgheni, 1930. Tip. Kahan. 8° 150 p. 1 f. (3058—1930). Lei 55.—
- Filimon, Aurel. Diferite documente muntenești. Extras din Anuarul Inst. de istorie națională V. pp. 525—534. Cluj, 1930. „Ardealul”. 8° 1 f. (3087—1930).
- Hârnea, Simion. Țara Vrancei. Câteva note și observațiuni cu privire la trecutul istoric al regiunii. Buc. 1930. Tip. „Luptă”. 16° 64 p. (Biblioteca populară Comoara Vrancei. No. 3—4). (426—1931).
- Iorga, N. Un „Héraclide” à Montpellier et un courtisan va-laque de Henri III. Extrait du Bulletin de la Section Historique de l'Académie Roumaine. Tome XVII. Buc. 1930. /Impr. „Datina Rom.” Vălenii-de-M./ 8° 28 p. (3167—1930).
- Kirițescu, Constantin. Povestea sfântului nostru războiu. Ilustrată de Murnu. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 235 p. (164—1931). Lei 96.—
- Marcu, Alexandru. Conspiratori și conspirații în epoca renașterii politice a României. 1848—1877. Buc. 1930. „Cartea Rom.” 8° 373 p. (Așezământul cultural Ion C. Brătianu XIII). (159—1931).
- Moga, I. Știri despre Bulgarii din Ardeal. Extras din Anuarul Inst. de istorie națională V. pp. 513—519. Cluj, 1930. „Ardealul”. 8° 1 f. (3089—1930).
- Petrovay, Gheorghe. Contribuții la istoria Maramureșului. După manuscrisul fostului arhivar — de Ion Bărlăea. Sighet-Maramureș, 1929. Tip. „Gutenberg”. 16° 1 f. IV, 44 p. (2963—1930).
- Sacerdoțeanu, Aurel. Guillaume de Rubrouck et les Roumains au milieu du XIII-e siècle. Paris, 1930. Libr. J. Gamber /Impr. „Datina Rom.” Vălenii-de-M./ 8° 1 f. 175 p. 2 f. (3168—1930).
- Udrea, Ion S. Biserica gr. ort. din Lipova. Monografie istorică și artistică. Cu un eseu istoric de Sever Bocu și o dare de seamă asupra restaurării arhitecturice de J. A. Popescu. Timișoara, 1930. Edit. ziarului „Vestul”. /„Tip. Românească”/. 8° 74 p. 2 f. 23 planșe. (372—1931). Lei 200.—
- Vasilescu, Ath. Monografia mănăstirei și comunei Doljești din județul Roman. (Studiu istoric și critic). /Roman. 1930. Tip. „Beram-Tatăl”. 8° 209 p. 3 f. 12 planșe, 1 hartă. (3068—1930). Lei 100.—

TEATRU

Femeia și Paița

de P. Louys. Adaptare de P. Frondaie

Sânt opere literare cari cuceresc prin sinceritatea lor, prin puterea de viață care gâlgăie în ele, chiar dacă nu satisfac într-o parte cerințele artei, înțelegând prin aceasta din urmă mai mult partea lor formală. Dintre acestea face parte și admirabila dramă, jucată luni la 9 Martie pe scena Teatrului Național al Clujului, de compania primei noastre scene, în frunte cu neîntrecuta artistă Mărioara Zimniceanu. Într-adevăr „Femeia și Paița” se observă dela cele dintâi scene că este scoasă dintr-un roman. Partea coloristică și de atmosferă, atât de frecventă și de naturală în roman și în novellă, abundă; acțiunea nu se desfășoară cu siguranța pe care o întâlnești în operele, scrise dela început în vederea dezvoltării ei dramatice; scenele nu sânt legate între ele destul de stâns, nu nase una dintr-alta în mod natural; desnodământul vine brusc, autorul nici nu-i dă dealtfel atenția obișnuită în piesele de teatru.

Toate aceste reguli, aplicate în mod atât de feroc de marii meșteri ai dramei, opera lui Louys le calcă cu o nepăsare, pe care numai viața abundentă, care palpă în ea ne face s'o iertăm. „Femeia și Paița” e scoasă din romanul cu același titlu, de autor în colaborare cu Pierre Frondaie. Cel care a conceput-o mai întâi a vrut să zugrăvească în ea un temperament spaniol, așa cum ni-l reprezentăm cu toții după operele literare pe cari le cunoaștem, între cari Carmen ocupă un loc de întâietate. În centrul dramei acestea se găsește deci o problemă psihologică, zugrăvirea unui caracter. Pentru a-i da o valoare simbolică, foarte probabil și din motive de reclamă, autorul a intitulat-o „Femeia și Paița”; ea putea însă, tot atât de bine, să se numească și „Concita”, după numele eroinei principale.

Eroina aceasta este axa dramei; pe lângă ea celelalte personaje sânt mai mult decât secundare. Caracterul bărbatului — Don Matteo — care ar trebui să aibă un loc tot atât de bine reliefat ca și al Concitei, are prea puțină consistență; sub numele acesta se poate ascunde ori care bărbat. El nu e adus în scenă, decât pentru a ajuta reliefarea mai puternică a personajului principal.

Pierre Louys a excelat totdeauna în descrierea pasiunilor cărnei. Acest simbolist crescut în școala lui Mallarmé, avea pentru ceea ce înțelegem prin „car-

ne” o concepție egală cu a anticilor. El pune în descrierea palpațiilor și a tragediei ei o subtilitate de mare măestru. Sexualitatea nu debordă în opera lui cu sălbăcia elementară pe care o întâlnim la expresionistii moderni, de ex. la Wedekind sau la Schönherr. El e, înainte de toate, subtil. Bine înțeles că rafinăriile lui nu merge până la deveni singurul scop al creației artistice; ea nu se desfășoară în detrimentul vieții.

Aceste considerații făcute, suntem întrați adânc în caracterul Concitei. Cu toată ecă de condiții sociale de jos — este o lucrătoare la Fabrica de țigarete ca și Carmen — ea pune atâta subtilitate în desfășurarea feminității ei încât nici cea mai cultă dintre femei n'ar putea-o învinge. Instinctul ei nu dă nici odată greș. Concita e numai pasiune în continuă tensiune. Iubirea e rațiunea existenței sale. Pentru satisfacerea ei e în stare să fie blândă ca mielul dar, dacă e cazul, șireată ca vulpea sau crudă ca cea mai crudă dintre fiare. Ea nu e o depravată; păstrează raporturi destul de bune cu Cerul. Imi închipui însă că rugăciunile ei n'au alt obiect decât tot iubirea. Pentru iubire ar putea în desperarea ei, să rupă relațiile cu Cel de Sus și să se dea cu totul Iadului. În glasul ei se ascund triluri de priveghetore, dar și șuere de șarpe. E leneșă ca o pisică sau ca o șopârlă, care toată ziua se pârjolește la soare. Ii place să fie învinsă de cel cărui i să dă. Lup-ta ei e sălbatică și îndărătnică; dar odată învinsă devotamentul ei e nemărginit. Concita e o femeie animal și înger așa cum au văzut-o toți artiștii mari din toate timpurile. Ea nu este însă femeie abstractă așa cum v'am descriș-o eu aici; în opera lui Louys ea este carne și suflet, viață caldă și fremătătoare. Și mai este spaniolă, în toate fibrele sufletului și — mai ales — ale cărnei ei.

M'am întins pe larg la descrierea caracterului Concitei, fără să spun nimic despre acțiune, pentru că aceasta, cum spuneam și mai sus, este un simplu cadru de prea puțină importanță.

Compania Teatrului din Capitală ne-a dat un spectacol care ar fi făcut cinste ori cărei scene din lume. Îndeosebi protagonistă, Mărioara Zimniceanu, a jucat cu o vervă și subtilitate neegale de cât de ea însăși la noi în țară și, de bună seamă, foarte rar atinsă pe scenele străinătății. Spiritul meu critic, care se arunca adeseori asupra piesei pentru a-i desvăli defectele destul de evidente, se dădea bătut în fața acestui joc de mare măiestrie, recunoscând calități și acolo unde nu erau. Jocul Mărioarei Zimni-

ceanu cucerește ca flacăra verbului unui orator genial, al cărui discurs atunci când e cetit perde trei sferturi din farmec. Artistă aceasta a intrat cu siguranță nedesmințită în toate subtilitățile rolului ei. Mișcare, dicțiune, mimică, totul era încheșat în mod desăvârșit, pentru a ne da cea mai vie și mai plină de vrajă dintre femei. Gama jocului acestei artiste este de o amplitudine uimitoare. Într'un moment își schimbă glasul din șuer în cântec cu o naturalețe miraculoasă. Dar ne oprim aici cu interpretarea acestui joc. Ne simțim absolut desarmați în fața artei lui.

Ansamblul, cu unele mici excepții, a fost și el la înălțime. Remarcăm jocul sincer al d-nei Vlădicescu.

Greerele și Furnica.

3 acte, prolog și epilog de Al. Lascarov-Moldovanu. Muzică de Hermann Klee.

A doua seară ansamblul clujan a reprezentat o fabulă versificată de o valoare absolut mediocră. Dela „Femeia și Paița” la această strânsură de plătitudine este distanța dintre cer și pământ.

Autorul ei a avut o idee de o simplitate elementară. Indată ce i-a răsărit în creier s'a așternut la masă și a lăbărat-o în trei acte. Nu s'a mulțumit cu atâta însă; le-a împănă aceste acte cu un prolog și un epilog, dându-ne ceea ce se cheamă „pupăza peste colac”.

Ce s'a gândit dl Lascarov Moldovanu?... Hai să mă fac apărător al greerului, să ridic valoarea lui morală la aceea a furniceii și să-l împac cu ea. Bie-tul greer! Slab avocat și-a câștigat... Ideea nu e banală; s'ar putea desvolta, în mod simbolic, într'o piesă de teatru. Teatrul acesta simbolic e însă foarte buclucaș de felul lui. Dacă n'ai viziune largă — gândiți-vă la viziunea lui Goethe din „Faust” sau alui Lucian Blaga în „Meșterul Manole”; — dacă n'ai puterea de a sensibiliza simbolurile în personajii, atunci cazi în cel mai lamentabil ridicol. E ceea ce s'a întâmplat dlui Lascarov-Moldovanu. Dsa a înlocuit adâncimea simbolurilor cu vorbe late, cu o filosofie de foileton de gazetă. Personajii dsale n'au nici un strop de viață; nici măcar logice nu sunt. Fabula aceasta dramatizată n'are absolut nimic cu drama. Dar am ierta autorului și aceste lipsuri dacă ar fi avut cel puțin un strop de poezie în opera lui. Cu toată răbdarea noastră n'am putut găsi în „Greerele și Furnica” nici un vers de dai Doamne și nici măcar o imagine frumoasă.

Cum mai poate avea cineva îndrăzneala să dea publicității astfel de

versuri după ce Eminescu e admirat și învățat pe dinafară până și de copiii din clasele primare?

N'aș fi spus nici un cuvânt despre „fabula” dlui L. M., dacă ea n'ar fi fost o amară decepție pentru judecata ce mi-am făcut-o despre noua conducere a teatrului nostru. Intr'adevăr această conducere se așternuse la lucru cu o râvnă demnă de admirat, pentru lauda căreia n'am cruțat nici un cuvânt. Incepusem să facem planuri mari. Shakespeare, Ibsen, Shaw, Sofocle... Dintr'odată ni-se aruncă această plăcintă „poetică”, trezindu-ne la cea mai crudă realitate.

Scriam odată în paginile acestei reviste de respectul pe care trebuie să-l avem pentru actorii scenei clujene, condamnați la o muncă atât de ingrătă din cauza multelor piese pe cari trebuie să le joace pentru a atrage publicul la teatru. Ultima premieră nu ne-a trezit numai respect, ci un adevărat sentiment de milă. Să fii obligat să înveți pe dinafară atâtea platinuri, să mai și încerci să le dai viață prin jocul tău — iată o soartă într'adevăr ingrătă. Domnilor dela Național, fie-vă milă de acești oameni, nu faceți din ei niște biete mașini de vorbit. Fie-vă milă măcar de ei — dacă pe public l-ați uitat cu desăvârșire.

Cea mai nenorocită a fost de bună seamă dna Tâlvan, o artistă de suflet, menită pentru roluri de adevărată creație.

Teatru japonez la Cluj.

Sub conducerea lui Tokujiro Tuțui, o companie de teatru japonez a dat o reprezentare, în seara de 3 Martie, în sala Teatrului Maghiar. În epoca noastră, când curiozitatea a crescut așa de mult, și când ea poate fi satisfăcută, prin achizițiile vieții moderne, foarte repede, acest fapt nu mai constituie un fenomen extraordinar, când se cunoaște în detaliu aproape întreaga noastră planetă, nu dă efectul unui meteor o reprezentare de teatru japonez. Și dacă nu te duci cu buzunarele pline de prejudecăți europene, acest fapt totuși poate alcătui un eveniment sufletesc, fiindcă te pune în contact cu sufletul altei rase, de peste mări și țări, pestriță la haine, dar lineară în atitudinile inimii sau ale creierului. Din reprezentarea în limbă străină, în care ciripesc musméle sau în care tună samurail, acest câștig e cel mai mare: noua experiență spirituală.

Mulți au rămas la impresiile primare, la false judecăți superficiale, apropiind conținutul „japonez” de atribuțiile lui „chinez” în românește. Insă din cele trei piese și din baletul prezentat unui public, în genere destul de civilizată, se degajă mai mult decât au văzut unii ochi miopi dela naștere sau prin educație. Iată ce s'ar putea nota aici, în acest sens: Din capul locului constatăm o aproximativă identitate între tehnica dramatică japoneză și a noastră: aceleași acte, aceeași împărțire a materialului. În piesele jucate aci nu intervin forțe supranaturale și nici chiar forțe naturale; numai sufletul omnesc este disecat, punându-ni-l înainte ca pe o tavă. Toate pasiunile le au și japonezii: iubire, ură, egoism, orgoliu, altruism, și le înfățișează schematic în scene desfășurate grațiat, realizând astfel și ceea ce pretindeau

clasiicii: unitatea de acțiune. E drept, timpul și spațiul sunt tratate arbitrar. Insă fundamentul: omul este în schimb zugrăvit convingător. Fiecare personaj încarnează un tip. Și deși nu se pricepeau singuratecele cuvinte, totuși intonația, fluxul sufletesc înveșmântat în silabele din țara Soarelui Răsare, tăcerile, comunicau în deajuns, pe lângă povestirea conținutului în programe. Deaceia credem că cele trei piese: *Koi-No-Yozakura* (Dragoste când înfloresc ciresii); *Kage-No-Chikara* (Destinul) și *Miyuhide* ar putea fi jucate, traduse, și pe scenele noastre, aducând ca un reviriment etic, ca un vânt de primăvară peste „bulevardierile” constipante made în Paris. Nu e o preamărire la modă ceea ce facem aici, o tămăiere a Orientului, ci un adevăr pe care chibzuindu-l cei în drept, nu cei nechemăți, îl pot găsi de bun și frumos.

Încă ceva despre joc. Actorii japonezi nu sunt numai niște manechine vorbitoare. Sunt și mimi, în sensul vechiu grec, și baletisti, cari pot și independent de piesă să se producă. O piesă japoneză e o unitate și prin faptul că imbină jocul pur actoricesc cu dansul, și cu muzica. Acompaniamentul muzical, care deschide și subliniază adeseori acțiunea, cu instrumente naționale, a potențat astfel efectul. Iar pantomimele — nu numai baletul „Vulpilor” — războinice sau ale gheșelor purtătoare de cealnică au fost executate superior, înciocălându-se perfect cu acțiunea, și constituind totodată un divertisment.

Această propoziție poate încheia afirmările de mai sus: reprezentarea a fost bună considerând-o în sine, iar raportând-o la teatrul nostru, rămâne ca un exemplu adânc grăitor.

Festivalul Mozart.

Marii compozitori numai prin festivaluri demne de numele lor pot să fie comemorați cu sorți de izbândă, altfel, e o impietate zarva cu care li se răscolesc oasele... Insă altcum stau lucrurile cu Mozart. Acest geniu fecioresc al muzicii se bucură de o mare suprafață în public. Inspirația lui, destul de facilă, grația care însoțește constant creațiile lui, armonia rezultată din imbinarea forței și a delicateții sufletesti fac ca el să fie unul dintre cei mai populari autori. În acest chip, comemorarea a 150 de ani dela nașterea lui a găsit ecou prielnic în publicul clujan. Truda pusă pentru acest eveniment este a se mulțumi Conservatorului local, care a adus în primele linii primele forțe ale sale: profesori și foști elevi. Sub bagheta destul de energetică a d-lui M. Negrea, divresele talente și personalități și-au găsit diapazonul unitar, contribuind toți la succesul bun al audienței. Uvertura din „Flautul Magic”, plină de viață și strigată de umbrele melancoliei pe alocurea, dacă ar fi avut o sală mai potrivită ca rezonanță alt efect ar fi dat, însă și în condițiile sălii festive a Conservatorului se bucură de aplauze unanime. „Concertul pentru pian” ne-a dat ocazia să ascultăm din nou tehnica superioară pusă în slujba unei interpretări congeniale a d-nei Ana Voileanu-Nicoară, care singură a fost o sărbătoare în cadrele celei mari. Iar „Simfonia în sol minor — scrisă în forma pe care Beethoven a fixat-o definitiv, în patru părți — a ofe-

rit prilejul dirijorului să accentueze just allegroul și să conducă neted celelalte părți. Publicul ales care a populat această audiență a dat dovadă despre interesul ce se poartă la Cluj acestui gen de muzică, care totuși îi este oferit rar ca hrană spiritualului.

Pentru istoria noastră contemporană.

Istoria noastră contemporană, partea cea mai bogată în fapte a trecutului nostru, arareori își găsește cercetători conștiențioși. Ne folosim de acest prilej pentru a ne arăta amărăciunea pentru felul mașter în care istoricii noștri se ocupă sau mai bine zis nu se ocupă de ea. Revoluția dela 1848, atât cea din Principate, cât și cea din Ardeal, Unirea Principatelor, epoca Regelui Carol își așteaptă istoricul, care să se adâncească în albia lor cu toată pasiunea care o merită aceste evenimente de ridicare a nației, și cu toată dragostea de adevăr, care nu trebuie să lipsească nici unei opere istorice. Ce teren imens se deschide cercetătorilor tineri și totuși ei întârzie să apară!... Ne plângem de supraproducția intelectuală. Dar aceasta este o supraproducție de „intelectuali”, nu de oameni devotați științei și ideilor. În realitate producția intelectuală e în raport invers cu „intelectualii”.

Doză cărți proaspăt apărute vreau să ne înlăture pesimismul acestor constatări. Una din ele este a unui străin, iar cealaltă a unui român. Streinul e un francez, dl Paul Henri, iar cartea lui tratează una din epocile cele mai delicate ale istoriei noastre: abdicarea lui Cuza și aducerea pe tron a dinastiei habsburgice. Vom reveni asupra cărții acesteia, întemeiată pe documente inedite, într'unul din numerele noastre viitoare.

Românul e dl Alexandru Marcu, cunoscut ca excelent cercetător al raporturilor noastre culturale cu Italia, iar cartea lui se chiamă „Conspiratori și conspirații politice în epoca Renașterii României” (Biblioteca Institutului I. C. Brătianu). Numeroase documente inedite sunt date la iveală și în scrierea dsale. Ea este o carte foarte utilă pentru cunoașterea raporturilor noastre politice cu Italia. Vom reveni asupra ei, în unul din numerele noastre viitoare.

Cronicar

A APĂRUT
ȘI SE AFLĂ DE
VÂNZARE LA
ADMINISTRA-
ȚIA REVISTEI.

DAIMONION

DE
LUCIAN
BLAGA
PREȚUL:
LEI 80.

Noul împrumut

D. Mihai Popovici a încheiat cu succes și tratativele recente pentru a două tranșe a împrumutului stabilizării. Cifra acestui împrumut reprezintă jumătate cifra primei tranșe dela Ianuarie 1929, deci 8 miliarde și jumătate lei. Grație legăturilor sale personale, destoiniciei și hărniciei neodihnite în serviciul țării d. Mihai Popovici a învins multele obstacole cari se ivesc cu asemenea ocazii peste frontieră, unde numele României nu se bucură de cea mai bună reputație din cauza năravurilor dela noi de a nu onora la timp anume obligații contractate. O parte din împrumut este destinată agriculturii. Va lua ființă deci creditul agriculturii. Va lua ființă deci creditul începe acest credit agricol este însă foarte mică. El va trebui continuu alimentat, an cu an, până ce țara își va introduce țălașul chiar și în cântunul de munte. Nu trebuie să ne oprim cât de puțin în năzuința de a sta agriculturii la îndemână cu marile mijloace de industrializare a ei. Trebuie deci practicată cu energie o fermă politică de agrarianism. Nu e ieșire din primitivismul nostru agrar decât în agrarianismul care e concepția promovării din toate puterile a maselor agricole din România. Prin împrumutul recent se ajută și calea ferată și trezoreria statului și industria; apoi el dă posibilitatea refacerii de șosele care va angaja multe brațe de muncă. Chiar numai din această distribuție în atâtea părți a împrumutului se vede, cât de multiple sunt nevoile țării și cât de mare e lipsa de capital dela noi. Economia noastră națională merge deci pe dibuite, incetul cu incetul, până va da de resursele puternice pentru a pași încrezătoare pe drumul realizărilor mai îndrăznețe. Se vorbește de nevoia unui împrumut de 40 miliarde. Nu este exagerat de mare. Politica atragerii de noi capitaluri este o necesitate pentru România.

HORIA TRANDAFIR

Recordul ministerial al dlui Briand.

Ministrul de externe al Franței d. Aristide Briand ajunsese pentru întâia oară ministru în 14 Martie 1906. De atunci până astăzi a făcut parte din 25 cabinete ministeriale și a deținut 36 de portofolii diferite. De 11 ori a primit însărcinarea de președinte al Consiliului, de două ori a fost ministru de instrucție publică, de trei ori ministru de justiție, de patru ori a fost la interne și de 16 ori la externe. A atins un record ministerial fără precedent în istoria parlamentară nu numai a Franței, ci a lumii întregi. În 16 Martie și-a serbat „cunu-

nia de argint” cu guvernul din Paris. Unul ziarist i-a declarat că a trebuit să înghită foarte adesea și pilule amare, a trăit și ani răi pelângă anii de succese răsunătoare, însă niciodată n'a desparat. Mai curând ori mai târiu vor înțelege toate popoarele, că este mai economic să cadă de acord decât să se sfășie întreolaltă; înțelegerea va pretinde uneori jertfe, egoismul trebuind să cedeze. Briand și-a înscris un nume glorios în diplomația contemporană. El a insuflat politicii internaționale de după războiu un hotărît spirit de pace și umanitate. Marile acorduri menite să îndrumeze spre un fâgaș nou de frățietate popoarele lumii, acorduri realizate sub auspiciile Societății națiunilor, se datoresc în cea mai mare parte contribuției efective a lui Briand. Pacifismul în sensul Locarno, paneuropenismul în sensul proiectului de federalizare a statelor continentului nostru, sunt impregnate de concepția generoasă a lui Briand.

Brutalitatea oamenilor de afaceri.

E descurajatoare atmosfera morală dela Paris, în care s'au desfășurat tratativele asupra împrumutului recent. Criticile la adresa României ne uluiesc. Se pare, că niciodată ele nu se întesc și nu se întrec în severitatea judecății ca în atari prilejuri. E regretabil. Cine se ascunde în dosul lor, cine le inspiră și ce se urmărește? Nu e greu de ghicit, că toți oamenii de afaceri cari s'au abătut prin România, din toate colțurile lumii, și cari vor să stoarcă țării noastre anume avantajii, de pe urma legăturilor cu noi, accelerând deslegarea imediată a unor chestiuni litigioase, se folosesc de acest moment pentru a impresiona pe delegatul României. Acești oameni se rețrânesc în dosul unor ziare de unde comandă atacurile lor meschine. E o brutalitate care ne ofențează. Pentru că opinia publică mondială nu poate cunoaște mobilurile campaniilor interesate și se grăbește să osândească o țară fără dreptate. Dificultățile recente dela Paris trebuie să ne pună în gardă. Pe viitor delegația românească trebuie să plece în străinătate mai bine înarmată, să ia cu sine cazierile streinilor vizați, adică ale samsarilor lacomi, cari pentru că n'au reușit să izbândească adesea dintr'o ochire în loviturile noi plănuite, exploatează situațiile delicate ale tratativelor de ordinul celor cari au dus la încheierea împrumutului de acum. Nu e îngăduit a mai tolera asemenea maniere brutale și insolite. E o problemă de prestigiu, ca toți bandiții cari năpădesc asupra reprezentanților României peste ho-

tare ca un roiu de lăcuste. să fie descoperiți opiniei publice, iar afacerile lor demascate. De ce să se clatine tradiționala solidaritate dintre Franța și România din pricina sângeroșilor aventurieri cari se năpustesc din dosul presei venale asupra patriei noastre excesiv de tolerante și bună toată lumea?

E România o țară datoare-vândută?

Se vorbește ici-colo în presă despre inoportunitatea capitalului strein. Unii cetățeni stau sub groaza obsesiei, că împrumuturile pe piețele streine au consecinți grave pentru țară. Generațiile cari vin, chipurile, vor fi în dreptul lor să se ridice împotriva împovărilor din epoca noastră prin creșterea conturilor debitoare. Este într'adevăr România o țară supraîncărcată de datorii? E, cum se spune, datoare-vândută, deci trebuie dat avertismentul renunțării la capitalul de peste hotare? O statistică recentă arată că datoria repartizată pe hectar arător în Jugoslavia se cifrează la 59 dolari, pe când în România numai la... 14 dolari. Adeverul e, că suntem o țară săracă în mijloace, săracă în capitaluri indigene. Capitalul strein ne-a ocolit până acum. El a pătruns sfios, prudent, cântărind cu grije stările dela noi, în general foarte neîncrezător. Nici o proporție nu există între posibilitățile enorme de muncă și între disponibilitățile financiare. Moneda fiduciară este foarte puțină: am avea lipsă de trei ori pe atâtea. E nevoie să se inițieze mari lucrări de întindere și reconsolidare a rețelelor de cale ferată, de indiguire a râurilor și îndeosebi a Dunării, de refacere a șoselor, de exploatare a minelor și lemnului, de industrializare a agriculturii. Fără capitaluri însă suntem robii sărăciei, condamnați stagnării, victimele scampei. Firește, că dacă creditele cari ni se acordă nu au o bună întrebuințare și nu se fructifică în mod norocos, ele devin apăsătoare. Când însă ele sunt bine investite, lărgesc uzine, ocupă brațele de lucru și sporesc producțiunea, nu mai sunt susceptibile de îngrijorări, căci se transformă în nescocate ivoare de bogăție națională.

Aparentă și realitate.

De săptămâni dearându-l își pun atâtea cetățeni întrebarea: dece oare ne judecă atât de aspru streinătatea și dece ni se pun atâtea greutăți când facem apel la împrumuturile piețelor ei? Fără a putea fi desmințiți, noi credem, că în însuș felul de a se comporta al claselor noastre de sus trebuie căutat generatorul atâtor obstacole. Suntem un popor gă- (Continuarea în pag. ultimă a revistei.)

BANCA CENTRALA COOPERATIVA

ACTIV
Pasiv

Bilanț General la 31 Decembrie 1930

rezultat din operațiile dela întințare (4 Aprilie 1929) până la 31 Decembrie 1930.

	L E I	B.	L E I	B.	L E I	B.		L E I	B.	L E I	B.	L E I	B.
I. Imobilizări							I. Fonduri proprii						
a) Asociați { Statul	240,100.139						a) Capital { Participația statului	500,000.000					
{ Soc. Cooperative	25,991.388		266,091.527				{ " Soc. Cooperative	68,350.000		568,350.000			
b) Participațiuni			7,500.000				(Fond de rezervă legală	14,041.822					
c) Imobil			26,536.698	54	303,145.684	54	(Fond pt. casa de pensii	3,000.000					
d) Mobilier și vehicule			3,017.459				" acop. de cursla ef. publ.	308.600					
II. Disponibil imediat							II. Exigibilități						
a) Cassa B. N. R. ct. viramente și disponibil la bănci			49,188.038	88			b) fonduri { " " amortiz. mobilierului	1,094.000					
b) Valute, cekuri și devize			1,789.012		50,977.050	88	de { " " " imobilului	16,139.541	54				
III. Plasamente							III. Depuneri						
1. EFECTE PUBLICE ȘI ACTIUNI							a) Libere	56,401.020					
a) In portofoliu v. nom. 3370800	2,090.209	10					b) La vedere:						
b) Date cu imprumut Val. nom. 6505000	3,971.609	90					Dela Soc. Coop. { Federale	19,892.667					
c) Depuse in garanție pt. lombard v. nom. 28904000	17,732.604		23,794.423				{ Coop. gr. I.	22,878.822					
2. IMPRUMUTURI							Dela Instituții Publice	7,372.528					
a) Pe ef. scontate (in portofoliu și reescontate	839,454.053						Dela diverși depunători	2,557.154					
b) Avans cereale in vederea vânzării	53,967.371						Capital dela C. B. P.	2,753.640		55,454.821			
c) In cont curent	365,268.241	10					c) Pe termen:						
d) Pe ipoteci și privilegii	360,565.907						Dela Soc. Coop. { Federale	4,634.056					
e) " " " " cu gar. Statului la coloniști	24,734.135		1,657,046.465	10			{ Coop. gr. I.	4,901.516					
3. AVANSURI STATULUI			171,763.421	20			Dela Instituții Publice	737.916					
1. Ministerul Agric. dob. plătfte la B. N. R. pentru grâu sămânță					827.215	20	Dela Diverși depunători	3,474.452		13,747.940		125,603.781	
2. Diverse avansuri rambursabile și diverși debitori { Diverși	18,480.549	15					2. CREDITORI DIN OPERAȚIUNI PROPRII						
{ Oficiul Națio-							a) B. N. R. angajamente de reescont	13,056.758					
nal al Coop.	33,130.023	40	51,610.572	55	1,905,042.097	05	b) B. N. R. avans ge lombard	340.099					
IV. Conturi diverse					9,889.468	21	c) Casa de Depuneri cu garanția statului conf. convenției din 22 Martie 1927	62,100.000					
							d) Diverși creditori	37,738.652	89				
							e) Statul (pentru activul preluat dela C.B.P.) convenția din 2/9 1920						
							Capital	979,420.974					
							Dobânzi	71,388.937	90	1,050,809.911	90	1.164 045.421	79
							III. Conturi diverse						1.289,649.202
							IV. Beneficiul net						71,557.721
													117,749.908
													2.269,054.300
													68
CONTURI DE ORDINE							CONTURI DE ORDINE						
1. Activul C. Coop. in lichidare			835,371.704	45			1. Pasivul C. Coop. in lichidare			835,371.704	45		
2. Activul de ordine C. Coop. in lichidare			1,350,548.304	78			2. Pasivul de ordine C. Coop. in lichidare			1,350,548.304	78		
3. Diverse conturi de ordine			1,804,718.463	80	3,990,638.473	12	3. Diverse conturi de ordine			1,804,718.463	89	3,990,638.473	12
Operațiuni de mandat in contul Statului							Operațiuni de mandat in contul Statului						
Debitori prin C. B. P. din aproviz. 1925/928			452,872.381	88			CASSA DE DEPURERI:						
Debitori prin C. C. in Lichid. " 1924/927			55,651.913	42			Avansuri plasate prin C. B. P. aproviz. 1925/1928			35,185.579			
Debitori din aproviz. 1929 „A”	834,616.224	10					Idem aprovizionarea 1929 „A”	346,354.828	75	381,520.404	75		
Debitori din aproviz. 1929 „B”	128,562.929		963,179.153	10			Idem prin C. Coop. in lichid. aproviz. 1924/1927	26,011.055	36			493,207.015	11
Debitori grâu Minist. de Agricultură	68,155.614						Idem prin B. C. C. peniru aproviz. 1929 „B”	85,675.556					
Dobândă plătită la B. N. R.	827.215	20	67,328.398	80	1,539,031.847	20	STATUL						
Total General					7,798,724.621		Avansuri plasate prin C. B. P. din portofoliul luat prin convenție	492,408.203					
							Idem prin C. Coop. in lichidare	35,082.242	94				
							Contribuție pentru operațiunea A.						
							a) Numerar	200,000.000					
							b) In cont	128,876.048	20	328,876.048	20		
							Contribuție pentru operațiunea „B” in cont	42,887.373				905,253.871	14
							Ministerul Agric. grâu, sămânță					67,328.398	80
							Statul cont de rezultate					73,242.561	15
							Total general					1,539,031.847	20

	LEI	B.	LEI	B.		LEI	B.	LEI	B.
1. Cheltuieli de Administrație (pe 21 luni) ...			71,395.331	70	1. Dobânzi și beneficii diverse			234,302.284	93
2. Amo țizări și afecțiuni					2. Remunerarea pentru administrarea Centralei Cooperative- lor 1% as. plasam. în lichidare			22,980.260	—
a) Diferența de curs la efecte publice	308.00	—			3. Comisioane				
b) Amortizarea imobilelor	3,000.000	—			a) Din diverse operațiuni	5,090.235	33		
c) Amortizarea mobilierului	1,000.000	—			b) Din încasări la operațiuni de mandat	3,761.133	—	8,851.368	35
d) Fond pentru acoperirea riscurilor la operațiunile de finanțare și valorificare a recoltelor	15,000.000	—			4. Rambursări de cheltuieli				
e) Fond pentru cassa de pensii	10,000.000	—			a) Dela C. C. în lichidare	18,344.910	50		
f) Fond pentru amortizarea creanțelor luate dela Centrala Băncilor Populare	60,000.000	—			b) Dela Stat pentru administrarea portofoliului din mandat	15,348.799	—	33,693.709	50
g) Fond pentru cassa de pensii	3,000.000	—			5. Venitul efectelor publice			3,195.617	—
h) Fond de prevedere	21,570.000	—	113,878.000	—					
3. Beneficiul net (pe 21 luni)									
Care conform art. 95 din legea pentru Organizarea Coope- rației urmează să se repartizeze astfel:									
Fondului de rezervă	Lei 33,000.000								
Remunerație capit. statului 4% conf. conv.	Lei 17,500.000								
Remunerație 9% asupra capit. vărsat de asociație	Lei 6,500.000								
	Lei 57,000.000								
Restul de lei 60,749.903 ⁰⁸ se repartizează astfel:									
51% Risturnă unităților asociate proporțional cu ope- rațiunile efectuate cu Banca Centrală Cooperativă									
	Lei 30,982.453 ⁰⁸								
30% La dispoziția Oficiului Național al Cooperației române pentru scopul de educație și propag. coop.									
	Lei 18,224.973 [—]								
15% Prima de muncă funcționarilor Băncii Centrale Cooperative:									
1929 pe 9 luni	Lei 3,905.352 [—]								
1930 pe 12 luni	Lei 5,207.134 [—]								
Lei 9,112.486 [—]									
4% Membrii consiliului de administr. și cenzorilor:									
1929 pe 9 luni	Lei 1,041.426 [—]								
1930 pe 12 luni	Lei 1,388.570 [—]		117,749.908	08					
Total Lei ...			303,023.239	78				303,023.239	78

131

Central University Library Cluj

Președintele Consiliului de Administrație,
Cesar G. Partheniu

Directorul contabilității,
V. M. Enescu

Verificat și găsit conform cu registrele,
Cenzori: **B. Alevra, N. Arghir, D. Breazu.**

Șeful Contabilității generale,
Subdirector; Expert-Contabil: **Paun D. Badea**

CONVOACARE

No. 17. București.

În conformitate cu dispozițiunile art. 29 și 30 din statut și potrivit hotărârii luate de Consiliul de Administrație în ședința dela 8 Martie 1931, societățile cooperative și federalele asociate în Banca Centrală Cooperativă sunt convocate în adunare generală ordinară în ziua de 15 Aprilie 1931, ora 9 dimineața, în localul băncii din str. Brezioanu

În cazul când în acea zi nu se va întruni cel puțin o treime din numărul societăților asociate, adunarea se va ține a doua zi în același loc, la aceeași oră și cu aceeași ordine de zi, fără altă convocare.

1. Darea de seamă a Consiliului de administrație și bilanțul Băncii Centrale Cooperative pe anii 1929 și 1930.

- Raportul cenzorilor.
- Descărcarea Consiliului de administrație de gestiunea sa.
- Repartiția excedentului rezultat.
- Aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 1931.
- Fixarea normelor după care se vor primi depunerile spre fructificare și a normelor după care se vor acorda credite societăților asociate.
- Alegerea unui consilier, în

locul ocupat până la adunarea generală, prin cooptare, de d. I. G. Beldie, loc creat prin modificarea Legii Cooperației din 4 Aprilie 1930.

8. Alegerea unui supleant în consiliu, corelativ locului de membru creat prin modificarea Legii pentru organizarea Cooperației, din 4 Aprilie 1930.

9. Alegerea unui consilier, în locul d-lui I. Morariu, eșit la sorți conform art. 16 din statut.

10. Alegerea unui consilier supleant în locul d-lui Ștefan Percec, eșit la sorți.

Conform dispozițiilor art. 16 din statute, ultimul aliniat membrii al căror mandat a expirat, pot fi realeși.

11. Alegerea a 2 cenzori și 2 supleanți de cenzori.

Consiliul de Administrație.
al Băncii Centrale Cooperative

lăgios, o fire sburdalnică, un temperament irascibil și impresionabil. În ieșirile oamenilor politici cu răspundere, ca și în trile gazetelor e prea puțină stăpânire, prea multă pornire de exagerare, prea întins cultul subiectivismului, prea generală afișarea provizoratului în tot ceea ce întreprindem. Pentru un apusean înclinat să considere literă de evanghelie se se scrie la gazetă și ce se declară la clubul politic ori la parlament, concluziile nu pot fi decât foarte puțin măgulitoare. „Spectacolele“ vieții noastre politice prea adesea sunt o țigănie curată. Este însă o greșală să fie pus la cântar poporul nostru după manifestările acestea de suprafață. Iși are nația asta românească numeroși cugetători de rasă, al căror cuvânt e diamant pe fund adânc de apă. Și mai avem acea clasă țărănească, atât de definitiv constituită suflătește de milenii care e unul dintre cele mai viguroase caractere de neam desăvârșit fasonat ca individualitate distinctă. Această pătură care reprezintă 85% din suflarea românismului este o realitate peste care nu se poate trece. Nimeni nu poate răpi nației românești dreptul de stat independent. Niciun războiu viitor nu-l mai poate desagrega, oricât de diabolice vor fi ucigătoarele arme și gaze asfixiante. Celor cari vor să vină cu gând bun la noi, să-și investescă banul, trebuie să le arătăm neîntrerupt această realitate ce nu mai poate fi stălcită niciodată.

Macdonald și Gandhi.

Presă germană se distinge printr-o ținută de obiectivitate sui generis. Chestiunile personale sunt aproape complet suprimate. Articolele sunt mai puțin militante și mai mult studii întemeiate pe cifre reci și pe fapte precise. Ea deci este izvor de informație sigură, pentru intelectualitatea Europei apusene. Grija cu care tratează problemele mondiale face onoare presei germane. În vremea din urmă ea și-a pus insistent și prin condee pregătite uriașa chestiune a dezvoltării raporturilor dintre Anglia și India. După organizarea rezistenței cetățenești, după valul de sânge ce a curs pe străzile orașelor în ciocnirile dintre masse și forțele poliției engleze, după întemnițarea lui Gandhi și represaliile groaznice, în fine după conferința „meșei rotunde“ și eliberarea lui Gandhi, avem celebrul acord dela Delhi. Cine a învins? Macdonald ori Gandhi? Anglia afirmă, că învingătorul este Macdonald, India e ferm convinsă că triumful este al lui Gandhi. „Berliner Tagblatt“ recunoaște marile calități de stat ale lui Macdonald, care prin înțelegerea intervenită la Delhi între viceregele Irwin și profesorul Gandhi, în fond restabilește echilibrul economic dinaintea dezordinelor și restaurează supremația Angliei, cu toată de formă consimte la concesiuni importante din punct de vedere politic. Pe de altă parte aproape unanimitatea opiniei publice a Indiei atribuie lui Gandhi succesele cele mai mari imaginabile, ca decurgând din același pact dela Delhi. E adorabilă situația aceasta. În ochii poporului lor Macdonald și Gandhi sunt niște eroi cari au dobândit cuceriri de rangul întâiu. Și Macdonald și Gandhi sunt individualități de un farmec oratoric și personal irezistibil. Doi mari idealști, doi mari gânditori, doi mari conducători de popoare.

Banca Națională a României.

Probabil, că vreodată se va însărcina cineva să cerceteze cu mare aparat critic în ce măsură Banca Națională a Ro-

mâniei a favorizat un partid sau altul. De o desăvârșită neutralitate politică nu prea poate fi vorba. E întrebarea însă la ce-ar folosi o scrutare a acestor taine. Recriminările pentru trecut nu pot avea decât un efect nefavorabil asupra institutului nostru de emisiune. Peste tot imprecățiile, evidențierile slăbiciunilor, criticile amare se rostesc în vremuri de criză. E o psihologie specială, care nu se dă îndărăt dela nici o bănuială, dela nici o mustrare, dela nicio vorbă tare. Noi toți cărora natura ne-a sădit în structura noastră suflătească un instinct creator, idealist și optimist, nu obișnuim să ne uităm îndărăt: mergem înainte după lumina ce-și face loc în conștiință, fără a vântura steagul răspunderilor pentru înaltași cari au călcat în gropi Soarta institutului nostru de emisiune este strâns legată de soarta vieții financiare a țării, el fiind regulatorul precizării mecanismului de funcționare al arterei economice a statului. Prin stabilizare s'au pus la îndemâna Băncii Naționale cam 3 miliarde și jumătate lei pentru a-și veni complet în fire și a fi capabilă să activeze ca un automat. Banca Națională s'a întărit extraordinar de mult și a fost în stare să-și asigure un procent foarte urcat de acoperire-aur (45%, cu toate că nu se cer mai mult de 33%). Situația aceasta de soliditate nu poate decât să aibe consecinți excelente asupra țării. Avem acum o schimbare de guvernator. Nu putem face decât o urare: întâiu institut bancar al României să fie scutit de orice imixtiune politicianistă și să fie prezidat exclusiv de considerente superioare pentru a-i asigura dezvoltarea în sensul celei mai solide ascensiuni.

Drepturi ziaristice câștigate.

Vrem din tot sufletul să se curme sistemul nenorocit de a desbate chestiunea carnetelor de liber percurs ale ziaristilor luni de-a rândul în fiecare an într-o atmosferă de agitație, de intervenționism și de bun plac ministerial care ne expaserează. Pentru a se înceta odată cu halimaua incertitudinii, d. Ion Clopoteț, directorul „Societății de mâine“, în calitate sa de președinte al Sindicatului presei române din Ardeal și Banat, a pus în cea dintâi ședință a comisiei permiselor în anul 1931 două chestiuni: 1. să se mențină numărul permiselor gratuite la 400, pentru că sub acest număr riscăm a comite nedreptăți față de o seamă de camarazi în drept să dețină această favoare; 2. lucrările comisiei să fie aprobate întocmai, suprimându-se năraul anularilor ulterioare dictate de instinctul răsbunărilor personale. În numele guvernului d. subsecretar de stat Tilea a declarat, că acceptă ambele propuneri; s'a dresat proces verbal despre aceasta, iar gazetarii sunt recunoscători dlui Tilea pentru asentimentul prețios. Ar mai fi de adaos trei lucruri: 1. eficacitatea hotărârilor comisiei să aibe loc imediat și să nu se temporizeze cu lunile eliberarea permiselor; 2. sindicatul ziaristilor minoritari să fie neapărat consultat la distribuirea numărului de carnele destinate acestora, căci altfel se dă loc la regretabile nedreptăți față de mulți gazetari bătrâni, merituosi și mai izolați, pecând unii mai tineri, iar alții mai versatili, mai înfigăreți, mai insinuanți și denunțanți „se învârtesc“ și le iau înainte; 3. calea ferată taxează excesiv aceste carnele de clasa întâi, când în realitate ele sunt foarte puțin întrebuițate, — valoarea lor ar putea fi redusă la 6000 lei anual ca în

Cehoslovacia. Toate aceste trei doleanțe se pot rezolvi ușor de tot. Nițică bună-voință. Și nițică promptitudine. Birocrațismul supără prin nătăngiile și întârzierile în cari se complace. Au trecut aproape trei luni decând comisia a început să lucreze, iar diferendul dintre Președinție și Calea ferată persistă încă.

† Catinca Pușcariu

Nu de mult a închis ochii pentru todeauna Catinca Pușcariu, mama dlui prof. Sextil Pușcariu, o româncă dăruită de natură cu un buchet de calități ce nu pot fi îndeajuns puse în lumină. Poatecă admirația celui care scrie însemnarea aceasta a fost deșteptată întâiu de toate de împrejurarea, că este un feminist convins: bunicuța cu pas repede, inteligența sclipitoare și temperamentul plin de vioiciune nu scăpa ocazia vreunei adunări politice fără a fi de față. O interesa mult tribuna. Participa chiar și singură, smulgându-se dela treburi. Critica ce o făcea „oratorilor“ era ireproșabilă. Cât bun simț politic, ce apreciere dreaptă, ce șarje nimerită împotriva celor lipsiți de pregătire și cultură! Cu o curiozitate firească așteptam verdictul dnei Catinca Pușcariu, care nu întârzia a se pronunța cu cea mai bună judecată. Deatâteaori mi-am spus: ce necesar este aportul femeii în politică pentru înblânzirea moravurilor și victoria bunei cuviințe și simțului de măsură! Dar chiar dacă n'aș fi un vechiu, și convins aderent al feminismului, aș avea motive să omagiez memoria defunctei, care acum un deceniu timp de trei ani a ocrotit necontentin cu sfatul și a îndrumat pașii în viață ai unei perechi tinere! Ce lucru mare e să beneficiezi de siguranța unui consiliu venit dela un spirit exercitat și drept! Un suflet echilibrat, cult, bun și gata de concurs în orice clipă, cum a fost al regretatei Catinca Pușcariu, va lua loc desigur de-a dreapta Tatălui....

Dezarmarea navală.

Ilustrul ambasador al României la Londra, d. N. Titulescu petrece de câteva zile în țară. La întrebările ziaristilor asupra evenimentelor mai importante ale zilei dsa a atribuit o însemnată deosebită acordului naval dela Roma dintre Anglia, Franța și Italia, pentru că el prefațează speranțele de dezarmare generală. D. N. Titulescu este președintele Societății națiunilor și-și dă seama prea bine despre rezultatele conferinței dela Roma, deci este îmbucurător, că Europa înregistrează un pas înainte atât de decisiv în consolidarea păcii. Toate statele și toate popoarele privesc cu spaimă viitorul din cauza industriei tot mai dezvoltate care făurește ucigătoarele arme. Ce sarcini grele bugetare pe capul lor, câtă risipă în cauza concurenței de înarmare. Ori lumea nu poate fi lăsată victimă obsesiei spectrului de groază al unui nou măcel. Prea ar fi înlănțuite energiile vitale ce ar trebui consacrate unei activități odihnite de producție. Presă mondială este de acord în a recunoaște ministrului britanic de externe Henderson meritul principal al înțelegerii dela Roma. Intre Franța și Italia existau prea multe rivalități mărunte, decât să se fi crezut într-o așa de grabnică înlăturare a lor. Grație înțelepciunii lui Henderson izbânda a fost deplină: cele trei state și-au „raționalizat“ fabricatele de crucișetore, submarine și torpiloare. Să fie acordul într'un ceas bun, iar speranțele dlui Titulescu pe dea-întregul îndreptățite!

Red.